

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษามาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานที่ 13 ที่กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในทบทวนมาตรฐานด้านกระบวนการที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องได้รับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทุกๆ ห้าปี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง
2. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี
 - 2.2 การนำ ISO 9000 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา
 - 2.3 การประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก : ระดับการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ
4. กรอบความคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา เป็นสาขาหนึ่งของการบริหารทั่วไป ดังนั้นก่อนจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายการบริหารการศึกษา ควรได้พิจารณาความหมายของการบริหารก่อน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังต่อไปนี้

เกตเซล และกูบา (Getzels & Guba ; อ้างถึงใน สมเดช สันแสง. 2542 : 91)

กล่าวว่าการบริหาร หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่สามารถมองได้ 3 ทาง คือ

1. ทางโครงสร้าง
2. ทางหน้าที่
3. ทางปฏิบัติ

ปราโมทย์ เบญจกัญญา (2534 : 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง ความร่วมมือของกลุ่มคนที่กระทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด เพื่อให้เกิดประโยชน์และบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ชร สุนทรายุทธ (2538 : 2) กล่าวว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของคนที่ตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ชงชัย สันติวงษ์ (2539 : 11) กล่าวว่า การบริหารคือ การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำ ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ก : 6) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ ใช้ทรัพยากร และเทคนิคอย่างเหมาะสม ชาดูชัย อาจีนสมาจาร (2541 : 38 - 39) ได้ให้ความหมายว่าการบริหารหมายถึง ความพยายามที่จะสั่ง ชี้นำและผสมผสานความพยายามของมนุษย์ซึ่งมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายบางอย่าง การบริหารเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในองค์การ ซึ่งมีหน้าที่สั่งการให้ความสะดวกในการทำงานในกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน วิโรจน์ สารวิริยะ (2542 : 3) กล่าวถึงความหมายของการบริหารว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยต้องอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) สมเดช สินสง (2542 : 91) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ร่วมปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน และเจริญผล สุวรรณโชติ (2542 : 232) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นกระบวนการของสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายตามที่ได้กำหนดเอาไว้

จากความหมายที่กล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการของคณะบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการทำงานอย่างมีระบบระเบียบ ใช้ทรัพยากร และเทคนิควิธีการอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ความหมายการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษา (Educational Administration) เป็นศาสตร์หนึ่งในสาขาการบริหาร ซึ่งต้องประยุกต์ศาสตร์หลาย ๆ สาขามาใช้ เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการดังนี้

กิติมา ปรีติฉิลก (2529 : 3) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำรา และอาคารสถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความพยายามจะดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โหยให้มีผลผลิตคือ ผู้เรียนมีคุณภาพในที่สุด นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529 : 4) กล่าวถึงการบริหารการศึกษาว่า

หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมใน
ทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มี
ค่านิยมที่ตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุม
สิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้
พัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ ฐร สุนทรายุทธ (2536 : 2-3) ให้
ความหมายการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ในกระบวนการจัดการทุกสิ่ง
ทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กาญจน์ เรืองมนตรี
(2540 : 1) กล่าวว่าการบริหารการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ได้
ร่วมกันจัดการศึกษาโดยมีการวางแผนและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด
และมีประสิทธิภาพ ชาญชัย อาจีนสมาจาร (2541 : 38) กล่าวว่าการบริหารการศึกษา
หมายถึง การใช้อิทธิพลต่อนักเรียนเพื่อให้มีความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยมีครู
ดำเนินการเพื่อให้วัตถุประสงค์บรรลุผลสำเร็จ ปราโมทย์ เบญจกาญจน์ (2543 : 8) กล่าวว่า
การบริหารการศึกษาคือ ความพยายามทุกวิถีทางที่จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทาง
การศึกษาโดยพัฒนาผู้สอนและองค์ประกอบต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การ
พัฒนาผู้เรียน สมนึก นนธิจันทร์ (2543 : 117) กล่าวว่า ิการบริหารการศึกษาคือ การที่
บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ
เป็นพลเมืองดีของสังคม ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ส่วน รุ่ง แก้วแดง (2544 : 44) ได้ให้ความ
หมายของการบริหารการศึกษาคือ การจัดการเพื่อให้ผู้เรียนได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ
มากที่สุด

จากความหมายของการบริหารการศึกษาพอสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา
หมายถึง ความพยายามในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ
การศึกษาโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่
ตั้งไว้ คือ พัฒนาคุณภาพนักเรียน ให้เป็นสมาชิกที่ดีพึงปรารถนาของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 6) ได้ให้
ความหมายของทฤษฎีการบริหารว่า หมายถึง แนวคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีลักษณะ
มีการทดสอบและสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์เป็นวิชาการที่
สามารถเรียนรู้และศึกษากันได้ ศิลปมีลักษณะของการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความรู้
ความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละคนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ซึ่ง
ทฤษฎีการบริหารที่นิยมใช้โดยทั่วไปมีดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management Theory)

ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ มีเป้าหมายที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงาน
ให้มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีนี้พัฒนามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 โดย เฟรดริก เทเลอร์ (Frederic W.

Taylor) ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคนงานและเครื่องจักร จึงมองเห็นว่าคน เป็นเหมือนเครื่องจักร (Man as Machine) ปรัชญาการบริหารมีว่า "ใช้คนให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุด" (Use People Efficiently) แนวคิดทางการบริหารมุ่งเน้นประสิทธิภาพของงาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 12)

2. ทฤษฎีการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Management Theory)

แนวคิดของทฤษฎีนี้ เชื่อว่าในการบริหารองค์การนอกจากจะยึดมั่นใน ความสำเร็จของงานเป็นสำคัญแล้ว ยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านตัวบุคคลอีกด้วย หลักการ ของทฤษฎีนี้ถือว่า การจะตั้งระเบียบแบบแผนขององค์การ โดยไม่พิจารณาถึงตัวบุคคลที่เป็น ผู้ปฏิบัติย่อมไม่ได้ผล เพราะผู้ปฏิบัติงานเป็นมนุษย์ ย่อมมีความรู้สึก อารมณ์ และความนึกคิด ส่วนบุคคล ความขัดแย้งในการบริหารงานอาจเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารควรจัดการความขัดแย้งอย่าง ฉลาด โดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงาน ปรัชญาการบริหารมีว่า "ดูแลคนให้ดีที่สุด" (Treat People Well) แนวทางการบริหารจึงเน้นที่ตัวบุคคล และมีกานำหลักมนุษยสัมพันธ์ และทฤษฎีการจูงใจมาใช้ในการบริหารเพื่อจัดการความขัดแย้งในหน่วยงาน (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 13)

3. ทฤษฎีการบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Management Theory)

เป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมของบุคคล และกลุ่ม บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การ ตลอดจนพฤติกรรมขององค์การที่ปรากฏในการบริหารว่าเป็น อย่างไร โดยอาศัยแนวทางการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์ และจิตวิทยาสังคมเป็นหลัก ปรัชญา การบริหารมีว่า "ใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในฐานะทรัพยากรมนุษย์" (Use People Well as Human Resources) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 16)

4. ทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ (Situational Management Theory)

การบริหารตามสถานการณ์มีหลักการที่สำคัญ คือการบริหารโดยยึด สถานการณ์ ดังนั้น การบริหารจึงต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด สถานการณ์จะเป็นตัว กำหนดการตัดสินใจ และรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความ ต้องการของบุคคลในหน่วยงาน เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 19)

จากการศึกษาทฤษฎีการบริหารทั้ง 4 ทฤษฎีข้างต้น จะเห็นว่าทฤษฎีการ บริหารแต่ละอย่างนั้นจะใช้บริหารได้ดีมีประโยชน์ตามยุคสมัย หรือความเหมาะสมของแต่ละ สถานการณ์แต่ละห้องที่ ซึ่งบุคคลที่เป็นนักบริหารจะต้องเลือกวิธีการให้เหมาะสมกับหน่วยงาน ของตนจึงจะนำองค์การให้เจริญก้าวหน้าได้

ผู้บริหารการศึกษา

คำว่า "ผู้บริหารการศึกษา" นั้น ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา (2542 : เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก) ได้ให้ความหมายว่า คือบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

ผู้บริหารสถานศึกษา

ส่วนคำว่า "ผู้บริหารสถานศึกษา" นั้น ภิญโญ สาร (2526 : 192) ได้ให้ความหมายว่า คือผู้จัดการและรับผิดชอบการดำเนินการต่าง ๆ ทุกชนิดในระบบการศึกษา ส่วนในหนังสือราชกิจจานุเบกษา (2542 : เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก) ได้อธิบายความหมายว่า คือบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งของรัฐและของเอกชน

กระบวนการบริหารการศึกษา

การบริหารเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน การบริหารที่มีประสิทธิภาพ ต้องดำเนินการครบทุกขั้นตอนตามกระบวนการบริหาร กระบวนการบริหารมีหลายขั้นตอน อย่างน้อยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 1)

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน

ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล

การบริหารระบบคุณภาพ

การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระบบใหญ่ของประเทศ (ระดับมหภาค) หรือในระบบย่อยลงมา (ระดับจุลภาค) คุณภาพการศึกษาจะเกิดได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี เพื่อนำไปสู่ผลผลิต หรือผลงานที่ตรงตามข้อกำหนด ความต้องการ หรือความพึงพอใจ ความประทับใจ ความมั่นใจของผู้รับบริการทางการศึกษา เช่น การจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา ย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ครบถ้วนตามความคาดหวังของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ และความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้ปกครอง และสังคม การดำเนินการหรือการจัดการเพื่อให้ได้ผลดังกล่าวข้างต้น เป็นเรื่องการบริหารระบบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการนำปัจจัยป้อนผ่านกระบวนการแล้วได้ผลผลิต ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก จึงเรียกได้ว่านี่คือ การบริหารระบบคุณภาพ (กรมวิชาการ. 2540 : 2)

แนวคิดการบริหารคุณภาพแบบครบวงจรของเดมมิง (The Demming Cycle) ที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับ มีขั้นตอนการทำงาน 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งทั้ง 4 ขั้นตอน ต้องปฏิบัติ ต่อเนื่องดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Plan – P)

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผน (Do – D)

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check – C)

ขั้นที่ 4 การตรวจแก้ไขปัญหา (Action- A)

แนวคิดการบริหารทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management หรือ TQM.)

ที่เน้นการให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานขององค์กร ทั้งขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ การนำแผนสู่การปฏิบัติ (การสร้างความเข้าใจ การจัดการขัดแย้ง การเลือกแผนงานโครงการ) การประเมินผล และการกำหนดมาตรฐานผลงาน การบริหารตามแนวคิดนี้จะทำได้ดีที่สุกก็ต่อเมื่อ สัมพันธภาพของการบริหารมีลักษณะเปิดเผย และกว้างขวาง (กรมวิชาการ. 2540 : 4)

แนวคิดการบริหารแห่งการเรียนรู้ เน้นหลักการที่ว่า องค์กรต้องผลิตผลงาน ซึ่งผลงานจะต้องมีตัวชี้สำคัญ (ลักษณะคุณภาพ ลักษณะที่เป็นดีที่เราอยากเห็น) ต้องมีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่าอยู่เสมอ ดังนั้น ระบบการทำงานขององค์กรจะมีลักษณะเป็นวงล้อที่หมุนไปเรื่อย ๆ โดยมีแกน คือสถานะผู้นำ ถ้าผู้นำไม่พัฒนา ลูกน้องในองค์กรก็ไม่พัฒนา ถ้าผู้นำพัฒนาลูกน้องส่วนหนึ่งจะพัฒนา แม้อีกส่วนหนึ่งจะไม่พัฒนา แต่ผู้นำก็ต้องเป็นผู้สร้างผู้ดำเนินการให้เกิดการพัฒนา

จากการศึกษาการบริหารระบบคุณภาพตามแนวคิดทั้งสามแนวทางข้างต้น มีหลักการร่วมกันในส่วนที่เห็นได้ชัดเจน คือ การทำงานที่เป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน มีการดำเนินการ หรือปฏิบัติงาน มีการตรวจสอบ ประเมินผล และมีการปรับปรุงแก้ไขเป็นวงจรต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จที่คาดหวัง และเพื่อแสวงหาสภาพที่ดีกว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สามารถอาศัยแนวคิดการบริหารระบบคุณภาพเหล่านี้ได้ โดยผสมผสาน และเลือกสรรกระบวนการ ขั้นตอน วิธีการ หรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับนโยบาย เป้าหมาย การศึกษาของชาติ และความเหมาะสมกับสถานศึกษา ตลอดจนสภาพ และความต้องการของสังคม

การบริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : รองปก) ได้กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติ และผลการจัดการศึกษาจะเป็นขั้นใดขั้นนั้นเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ภารกิจหลักของสถานศึกษา คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือ คุณภาพที่พึงประสงค์ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพนามยัติ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการประถมศึกษา มีหลายอย่าง เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ แต่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด นั่นคือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา เป็น

บุคคลที่สำคัญยิ่ง การบริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จย่อมต้องอาศัยความรู้ความสามารถ คุณลักษณะที่ดี คุณธรรมของผู้บริหาร ประสิทธิภาพของการบริหาร ความสามารถของผู้บริหาร สถานศึกษา ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน จนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในบรรดาทรัพยากรในการบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 อย่าง คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และระบบการจัดการ “คน” เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด การบริหารสถานศึกษา จะบรรลุผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ดั่งนั้นย่อมต้องอาศัยงานบริหารทั้ง 6 งาน ประกอบกัน โดยมีงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดของการบริหารงานทั้ง 6 งาน ผู้บริหาร ย่อมต้องอาศัยกระบวนการบริหาร อย่างน้อย 4 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการของสถานศึกษา
2. การวางแผน
3. การกำกับ ติดตามและนิเทศ
4. การประเมินผล

การบริหารสถานศึกษาจะดำเนินไปได้ดียิ่งขึ้น ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาได้ชี้แนวทาง และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ประกอบกัน เช่น การบริหารโดยมุ่งประโยชน์ต่อนักเรียนเป็นสำคัญการให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร การตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีระบบ การมีภาวะผู้นำที่ดี ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะพื้นฐาน 3 ด้าน คือ ทักษะด้านเทคนิควิธี ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอดของหน่วยงาน ผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ในฐานะที่เป็นผู้มีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาอันเป็นพื้นฐานการศึกษาทุกระดับ การที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เหมาะสมกับความสำคัญที่มีผู้กล่าวถึงได้นั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานบริหารสถานศึกษาอันเป็นหน้าที่รับผิดชอบ กล่าวคือ ต้องทราบ และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ ขอบข่าย และความสำคัญของงานบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้

วัตถุประสงค์สำคัญของการบริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 4) ได้กำหนด วัตถุประสงค์ของการบริหารงานสถานศึกษาไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้งานของสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
2. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา
4. เพื่อให้งานต่าง ๆ ของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย
5. เพื่อเป็นการสนองนโยบายของหน่วยงานรับผิดชอบระดับสูง
6. เพื่อเป็นการเตรียมการรับความเปลี่ยนแปลงของแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษา

การศึกษา

ขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษา

งานบริหารสถานศึกษามีขอบข่ายครอบคลุมงานหลายด้านด้วยกัน สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 5) ได้กำหนดงานบริหารสถานศึกษาไว้รวม 6 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการและการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ในจำนวนงานทั้ง 6 งาน เมื่อได้เทียบกับวัตถุประสงค์หลักของการบริหารงานสถานศึกษาจะเห็นว่า งานวิชาการเป็นงานที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นโดยตรง จึงแบ่งงานบริหารสถานศึกษาทั้ง 6 งานออกเป็น 2 ประเภท คือ งานหลัก คือ งานวิชาการ และงานสนับสนุน คือ งานนอกเหนือจากงานวิชาการ

ความสำคัญและความสัมพันธ์ของงานบริหารสถานศึกษา

ในบรรดางานบริหารสถานศึกษาทั้ง 6 งานนั้น การจัดลำดับความสำคัญ ตั้งแต่ลำดับที่ 1 ถึง 6 นั้น ไม่อาจทำได้แน่นอน ผลสรุปจากการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการระดับประถมศึกษา มีผลสรุปได้เพียงว่า งานวิชาการมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความสำคัญเป็นอันดับที่ 6 ส่วน งานอื่นๆ อีก 4 งานนั้น ยังมีลำดับความสำคัญไม่แน่นอน ยังขึ้นอยู่กับนโยบาย ขนาด และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม ขอเพียงให้ผู้บริหารตระหนักว่า งานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนงานอื่นๆ เป็นงานสนับสนุน และพิจารณาให้ความสำคัญกับงานแต่ละงานให้เหมาะสมแล้ว การดำเนินงานของสถานศึกษาโดยส่วนรวมย่อมไปได้ด้วยดี งานทั้ง 6 งาน ที่สนับสนุนงานวิชาการนั้น มีความสัมพันธ์สนับสนุนซึ่งกันและกันด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าสถานศึกษาคำเนินงานบุคลากรได้ดี ก็จะมีส่วนส่งเสริมให้งานอื่นๆ มีประสิทธิภาพขึ้นด้วย อันจะทำให้งานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ ผลสัมฤทธิ์ด้านต่างๆ ของนักเรียนในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2528 : 7)

กระบวนการบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษา

กระบวนการบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษา ในที่นี้จะเสนอกระบวนการบริหารระบบคุณภาพเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2540 : 6)

- ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและกำหนดนโยบายของสถานศึกษา
- ขั้นที่ 2 การจัดองค์การบริหารคุณภาพ

ขั้นที่ 3 การจัดทำแผนและโครงการพัฒนา

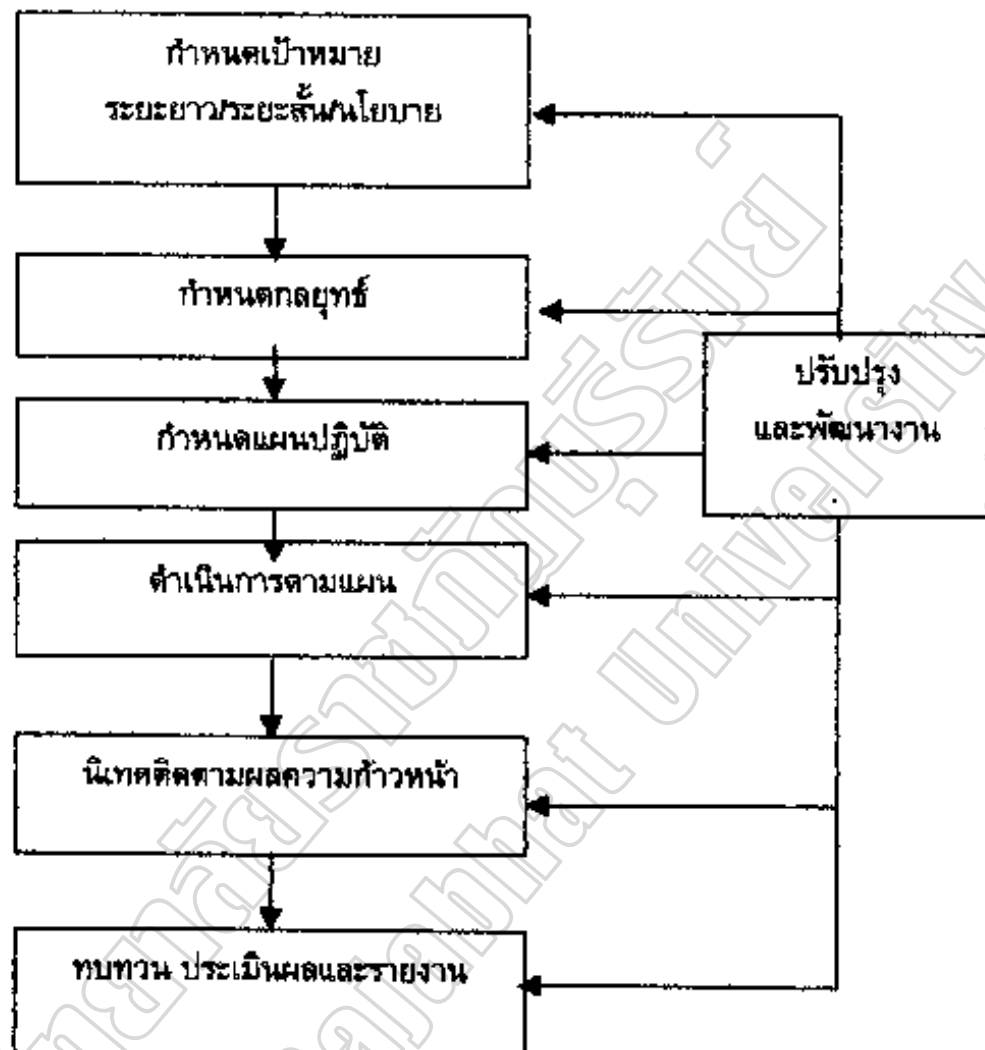
ขั้นที่ 4 การดำเนินการตามแผน

ขั้นที่ 5 การนิเทศติดตามผล

ขั้นที่ 6 การประเมินและรายงานผล

ขั้นที่ 7 การปรับปรุงและพัฒนางาน

การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีจุดเด่น จุดด้อย และความสำเร็จที่แตกต่างกัน เพราะสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ความเชื่อ เป้าหมาย วิธีดำเนินการ และศักยภาพที่แตกต่างกัน ภายใต้อิทธิพลของความแตกต่างกันดังกล่าว หลักประกันความสำเร็จของแต่ละสถานศึกษาที่จะพัฒนา สถานศึกษาให้ได้มาตรฐานคุณภาพอยู่ที่บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด รับรู้ และยอมรับวิสัยทัศน์ ภาระหน้าที่ ความเชื่อ เป้าหมาย รวมทั้งแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษาร่วมกัน จากความสำคัญนี้ การพัฒนาสถานศึกษา สู่มาตรฐานคุณภาพจึงจำเป็นต้องกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วไว้อย่างเป็นทางการ สามารถอ้างอิง และตรวจสอบได้ตลอดเวลา โดยทั่วไปกำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่ เกี่ยวพันกัน

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิองค์ประกอบและขั้นตอนการบริหารระบบคุณภาพ

การกำหนดเป้าหมายและนโยบาย

การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษา กรมวิชาการ (2540 : 7) ได้ให้ความหมายของเป้าหมายไว้ว่า เป้าหมาย หมายถึง ระดับความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของหน่วยงานจะกำหนดหลังจากที่ได้มีการศึกษาแนวโน้มการพัฒนา ศึกษาความต้องการของชุมชน ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา หรือหลังจากที่ได้กำหนด วิสัยทัศน์ และภาระหน้าที่ของสถานศึกษาแล้ว เป้าหมายที่ดีจะต้องเป็นเป้าหมายที่ท้าทาย หรือเป็นเป้าหมายที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็น และสามารถดำเนินการให้บรรลุได้

การศึกษาแนวโน้มของการพัฒนา เป็นการศึกษาสภาพที่จะเป็นไป หรือที่จะเกิดขึ้นในชุมชน หรือในท้องถิ่นที่สถานศึกษาตั้งอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วัฒนธรรม ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม ประชากร และอื่น ๆ ว่าจะมีสภาพเป็นอย่างไรในอนาคต ซึ่งกระทำได้โดยการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ของชุมชนแต่ละด้าน แสดงให้เห็นโอกาส ข้อจำกัด แล้วสรุปเป็นแนวโน้มการพัฒนาของชุมชนที่ตั้งสถานศึกษา

การศึกษาความต้องการของชุมชนเป็นการศึกษาความต้องการของประชาชน ผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งบุคลากรในสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ทั้งการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต รวมทั้งการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ความต้องการของชุมชนในด้านต่าง ๆ จะเป็นองค์กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา

การศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นการศึกษาองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งปรัชญาการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา นโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายกรมเจ้าสังกัด รวมทั้งแผนพัฒนาจังหวัด และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิเคราะห์จะเป็นตัวชี้้นำการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การศึกษาศักยภาพของสถานศึกษา เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของสถานศึกษาว่ามีความพร้อมเพียงใด รวมทั้งการศึกษายุทธศาสตร์ดำเนินงานของสถานศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาศักยภาพของสถานศึกษา จะช่วยให้ทราบโอกาส อุปสรรค จุดอ่อน และจุดแข็งของสถานศึกษาด้วย โดยทั่วไปเป้าหมายประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วน คือ กิจกรรมปริมาณ หรือคุณภาพของกิจกรรมที่จะดำเนินการ และเงื่อนไขในการดำเนินการ นั่นคือ การกำหนดเป้าหมาย ต้องระบุว่าทำอะไร จำนวนเท่าใด หรือมีคุณภาพอย่างไร และจะทำให้เสร็จภายในเงื่อนไขเวลาใด

การกำหนดนโยบายการพัฒนาสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2540 : 11) ได้กล่าวถึงการกำหนดนโยบายการพัฒนาสถานศึกษาไว้ว่า นโยบาย เป็นข้อความ หรือสิ่งที่กำหนดไว้เพื่อเป็นแนวทาง หรือเป็นกรอบการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาด้านนั้นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายมีความสำคัญเพราะ เป็นการสื่อเจตจำนงในการบริหารงานของฝ่ายบริหาร และเป็นกรอบทิศทางที่ผู้เกี่ยวข้องระดับปฏิบัติการจะนำไปใช้ในการกำหนด แผนงาน /โครงการ และรายละเอียดการปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบ การกำหนดนโยบายกำหนดได้ 2 ลักษณะ คือ การกำหนดเป็นแนวทางกว้าง ๆ (Blessive) และการกำหนดแบบจำเพาะเจาะจง (Indicative) การกำหนดแบบกว้างจะระบุทิศทาง หรือแนวทางการดำเนินงานนั้นๆ ในลักษณะที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติเลือกทางเลือกได้มากกว่า 1 ทางเลือก แต่ยังคงแสดงจุดเน้น และแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดนโยบายแบบจำเพาะเจาะจง มีข้อความชี้แนวทางการดำเนินการชัดเจน

แน่นอน และเจาะจง โดยให้ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ระบุไว้ และจะบอกให้ทราบว่าต้องการให้ทำสิ่งใด เน้นสิ่งใด ส่งเสริมเรื่องใด และบางกรณีอาจเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมไว้อีกด้วย นโยบายที่ดี จะต้องมึลักษณะสำคัญดังนี้

1. แสดงทิศทางการปฏิบัติอย่างชัดเจน
2. แสดงจุดเน้นและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ
3. เข้าใจง่าย และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
4. คอบสนองความต้องการ และเป้าหมายการพัฒนาอย่างแท้จริง
5. สอดคล้องกับนโยบายระดับสูง และนโยบายที่เกี่ยวข้อง

การกำหนดนโยบายนอกจากจะกำหนดได้ 2 ลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังต้องเลือกใช้ถ้อยคำ หรือข้อความที่เหมาะสมอีกด้วย ถ้อยคำที่ใช้ในการกำหนดนโยบายมี 2 ชนิด คือ

1. คำที่แสดงทิศทางหรือจุดเน้นการปฏิบัติ ได้แก่คำว่า เร่งรัด ปรับปรุง ส่งเสริม ให้ลด ให้เพิ่ม
2. คำที่แสดงกิจกรรม หรือการปฏิบัติ เช่น (ลด) อัตราการซ้ำชั้น (เน้น) กิจกรรมส่งเสริมทักษะกระบวนการ (ให้) ความสำคัญในอันดับต้นในเรื่อง

การจัดองค์กรบริหารคุณภาพในสถานศึกษา

การจัดองค์กรบริหารคุณภาพในสถานศึกษา เป็นการจัดโครงสร้างการบริหารงานของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการบริหารคุณภาพ และให้สามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายคุณภาพตามที่กำหนด การจัดองค์กรบริหารคุณภาพเป็นภารกิจของสถานศึกษา ที่จะกำหนดให้ชัดเจน และแต่ละสถานศึกษาอาจกำหนดโครงสร้างองค์กรแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม (กรมวิชาการ, 2540 : 15)

วิธีการในการจัดองค์กรบริหารคุณภาพ สามารถดำเนินการได้ 3 ลักษณะคือ

1. จัดองค์กรหรือโครงสร้างการบริหารใหม่ทั้งหมด โดยยึดภาระงานใหม่เป็นหลัก (Restructured) วิธีการนี้สามารถกระทำได้ หากสถานศึกษาและบุคลากรไม่ยึดติดกับโครงสร้างเดิม และมีความจำเป็นต้องปรับจริง
2. เพิ่มหน่วยงานย่อยในโครงสร้าง โดยไม่กระทบกระเทือนโครงสร้างเดิม หน่วยงานย่อยที่เพิ่มขึ้นจะรับผิดชอบปฏิบัติงานเฉพาะที่เพิ่มขึ้นจากภาระงานเดิม
3. การเพิ่มภาระงานในหน่วยงานย่อยตามโครงสร้างเดิม เป็นการเพิ่มงานใหม่ในโครงสร้างเดิม วิธีการนี้ทำได้ง่ายแต่ภาระงานที่ต้องเพิ่มชัดเจน

ขั้นตอนในการจัดองค์กรบริหารคุณภาพ ดำเนินการกำหนดองค์กรโดยให้บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษามีส่วนตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ กำหนดภาระงานของหน่วยงานให้ชัดเจน ซึ่งอาจดำเนินการต่อเนื่องจากการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

2. กำหนดโครงสร้างการบริหาร โดยกำหนดฝ่าย หมวด และงานตามภารกิจหรือกำหนดหน่วยงานเสริมตามวิธีที่ 2 หรือเพิ่มภาระงานตามวิธีที่ 3

3. วิเคราะห์ทั้งด้านปริมาณ และความยุ่งยากซับซ้อนของงานกำหนดเวลาในการปฏิบัติงานให้แล้วเสร็จ

4. กำหนดโครงสร้างอัตรากำลังในแต่ละงาน หมวด หรือฝ่ายตามโครงสร้าง

5. สรรหาและแต่งตั้งบุคลากรที่มีความเหมาะสม เพื่อปฏิบัติงานตามโครงสร้าง (Staffing) อย่างชัดเจน

6. กำหนดกลไกการบริหารตามโครงสร้างให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม เช่น ระบบงาน สายการบังคับบัญชา สายการรายงาน

ข้อเสนอแนะในการจัดองค์กรบริหารสถานศึกษา

1. กำหนดองค์กรบริหารคุณภาพ ควรให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกฝ่าย มีส่วนร่วม เพื่อปรึกษาหารือ เพื่อให้ได้ข้อยุตินำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. การจัดอัตรากำลังในแต่ละงาน ควรได้สรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถไปทำหน้าที่หัวหน้างาน หรือหัวหน้าฝ่าย แล้วให้หัวหน้างาน หรือหัวหน้าฝ่ายที่ได้รับการแต่งตั้งเลือกทีมงานด้วยตัวเอง จะช่วยให้การทำงานเป็นทีม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การกำหนดโครงสร้างหน่วยงาน เป็นการตอบคำถามตนเองว่า ถ้าจะให้บรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษา งานจะต้องประกอบด้วยหน่วยงานอะไรบ้างนั่นเอง โครงสร้างหลัก และหน่วยงานย่อยของสถานศึกษา จึงประกอบด้วยงานบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน

4. การจัดองค์กรของสถานศึกษา จะต้องคำนึงถึงความพร้อมของทรัพยากร ทั้งที่เป็นวัตถุ และบุคคล คำนึงถึงจุดเด่น และข้อจำกัดของสถานศึกษาตามสภาพที่เป็นจริง การจัดองค์กรของสถานศึกษาจึงไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน แต่อาจคล้ายกันได้

การจัดทำแผนและโครงการพัฒนาสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องนำเป้าหมายและนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และเป็นรูปธรรม โดยการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Improvement Plan) แผนปฏิบัติการประจำปี (Operation Plan) และโครงการพัฒนาซึ่งเชื่อมโยง และสัมพันธ์กันตลอดแนวองค์ประกอบ และรูปแบบแผนอาจแตกต่างกันไปในแต่ละสถานศึกษา แต่องค์ประกอบหลักของแผนที่จะขาดเสียมิได้ ได้แก่ (กรมวิชาการ. 2540 : 20)

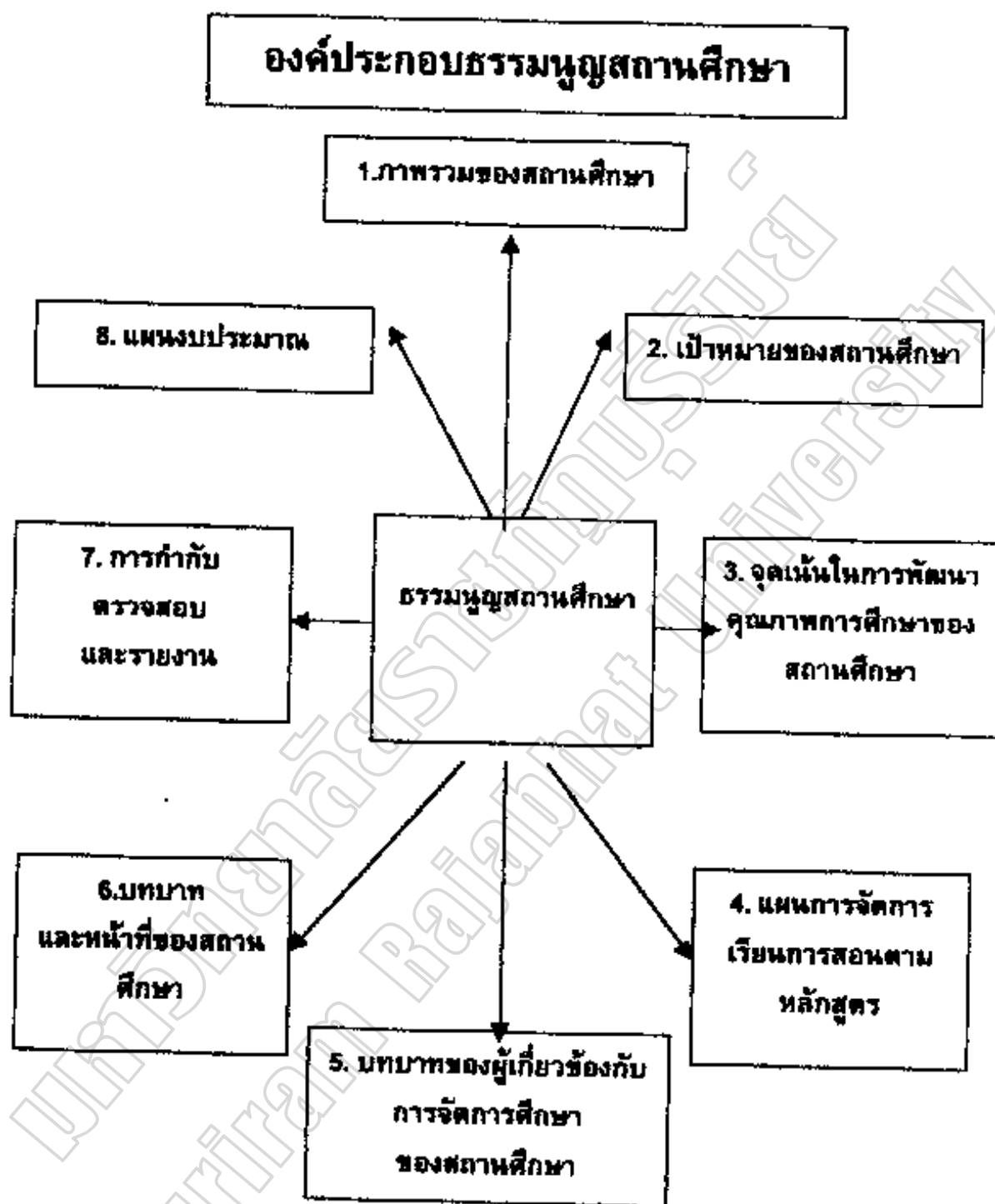
1. นโยบาย	-จะทำอะไร
2. วัตถุประสงค์	-จะทำให้เกิดอะไร
3. เป้าหมาย	-จะทำให้เกิดมากน้อยเพียงใด

4. มาตรการ	-จะทำให้เกิดได้อย่างไร
5. ดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จ	-มีอะไรบ่งชี้ว่าสำเร็จแล้ว
6. แผนงาน/งานโครงการ	-ต้องทำอะไรบ้าง
7. การประเมินผลการดำเนินการตามแผน	-จะทราบความสำเร็จได้อย่างไร

ธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Charter or School Improvement Plan)

ธรรมนูญสถานศึกษา (School Charter) หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ ข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาภายในระยะเวลาที่กำหนด การที่สถานศึกษามีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ย่อมแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมตัดสินใจ ซึ่งคุณค่าของธรรมนูญสถานศึกษามีดังนี้ (สมศักดิ์ สันสุระเวชญ์. 2541 : 33)

1. สนับสนุนการกระจายอำนาจ
2. ส่งเสริมให้ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง มีบทบาทและได้รับประโยชน์มากขึ้น
3. สถานศึกษาได้รับความร่วมมือ การยอมรับ การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และชุมชนมากขึ้น
4. คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสูงขึ้น เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น นำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์ประกอบธรรมนูญสถานศึกษา

แนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา ควรยึดแนวทางสำคัญ ดังนี้

1. วางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ หรือแผนกลยุทธ์ ให้ชุมชนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ทั้งการประเมินสภาพปัจจุบันและปัญหา การกำหนดขอบข่าย และรวบรวมข้อมูล การหามติเอกฉันท์ในการกำหนดแผน และการร่วมกันเผยแพร่แผน
2. นโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ งาน /โครงการ และดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จต้องมีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนตลอดแนว
3. จัดทำในลักษณะเป็นการพัฒนาตามเป้าหมายเบ็ดเสร็จระดับหนึ่ง ระยะเวลาการดำเนินการตามแผนจึงอยู่ระหว่าง 3 - 5 ปี หรืออาจมากน้อยกว่านี้ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย และศักยภาพของสถานศึกษา
4. แผนพัฒนาสถานศึกษานับเป็นแผนพัฒนาแม่บทในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องรับทราบ และถือปฏิบัติร่วมกัน
5. เป้าหมายของแผนควรกำหนดเป็นเป้าหมายสั้น (ประจำปี) ด้วยจึงจะสะดวกในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

ขั้นตอนการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา ดำเนินการตามขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2539 : 22)

1. ตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนท้องถิ่น ชุมชน และบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา
2. นโยบาย และเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษามากำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมายของแผน
3. กำหนดวัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และกิจกรรมที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จ โดยวิเคราะห์กำหนดในตารางกำหนดกรอบจัดทำแผน
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และการดำเนินการ รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย และกิจกรรม
5. กำหนดกลุ่มกิจกรรมเป็นโครงการ กำหนดกลุ่มโครงการเป็นแผนงานแล้วกำหนดกรอบแนวคิดเป็นโครงการแต่ละโครงการ

การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

แผนการปฏิบัติการประจำปี (กรมวิชาการ. 2539 : 28) เป็นแผนที่แตกย่อยจากธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาสถานศึกษาให้มีรายละเอียดเพียงพอที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ แผนปฏิบัติการประจำปีจะมีรายละเอียดทั้งแผนงาน แผนเงิน แผนคน และแผนเวลา มีความชัดเจนเพียงพอให้สามารถทราบได้ว่า จะทำอะไร จะทำเมื่อใด จะทำอย่างไร ใครเป็นคนทำ และมีค่าใช้จ่ายเท่าใด นอกจากนั้น หากได้กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน และแผนกำกับกรดำเนินการไว้ในแผนปฏิบัติการด้วย แผนนั้นก็ยิ่งจะมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

1. แม้จะเป็นการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ แต่ก็จำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องศึกษาสภาวะแวดล้อมเพิ่มเติม รวมทั้งศึกษาผลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา เพื่อให้การปรับแผนเหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุด
2. จัดให้มีการทบทวนเป้าหมาย นโยบาย กลยุทธ์ และแผนงาน / โครงการ ประจำปีที่ยกส่วนมาจากแผนพัฒนา วิเคราะห์ความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนงาน / โครงการ และเพิ่มลดโครงการตามความจำเป็น เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย
3. โครงการในแผนปฏิบัติการจะต้องมีรายละเอียดเพียงพอสำหรับการดำเนินการตามโครงการ การจัดทำรายละเอียดโครงการจึงควรให้ผู้ปฏิบัติ หรือหมวดวิชาที่รับผิดชอบปฏิบัติเป็นผู้กำหนด และจัดทำโครงการ
4. การดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ จะมีความกลมกลืนประสมประสานกันอย่างมีพลัง การจัดทำแผนปฏิบัติการจึงต้องจัดให้มีการประสานแผน และโครงการระหว่างฝ่ายและหมวดต่างๆ
5. แผนปฏิบัติจะเป็นเสมือนหนึ่งคู่มือการดำเนินงาน การจัดทำแผนจึงต้องมีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้ปฏิบัติ และผู้เกี่ยวข้องทุกคน

ขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

1. สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการหนึ่งคณะหนึ่ง เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้บริหารเป็นประธาน ผู้แทน และหมวดต่างๆ ทุกฝ่ายรวมเป็นคณะกรรมการ
2. คณะทำงานศึกษาทบทวนเป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ และแผนงานโครงการ ของปีที่จะทำแผนปฏิบัติการในแผนพัฒนา ตรวจสอบความสัมพันธ์ ความสอดคล้อง ความเหมาะสมที่จะดำเนินการในรอบปี พร้อมทั้งปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมงาน / โครงการ ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การทบทวนโครงการอาจวิเคราะห์ตามแบบวิเคราะห์ความสอดคล้องของแผน
3. กำหนดงาน / โครงการที่จะดำเนินการในรอบปี มอบหมายให้ฝ่ายหมวด หรือผู้รับผิดชอบเขียนรายละเอียดโครงการ ซึ่งจะต้องมีรายละเอียดเพียงพอซึ่งจะใช้เป็นแนวปฏิบัติ และบริหารโครงการได้
4. ประชุมคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการจัดทำแผนเพื่อพิจารณาโครงการ และประสานแผนปฏิบัติการ ทั้งที่เกี่ยวกับงบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ บุคลากร และประสานกิจกรรมการดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติตามเป็นไปอย่างประสมประสานและมีพลัง
5. จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี และแผนกำกับกับการดำเนินงาน รวมทั้งการประเมินโครงการ และการรายงานแผนไว้ในแผนปฏิบัติการ หรือแยกไว้ในเล่มเฉพาะก็ได้

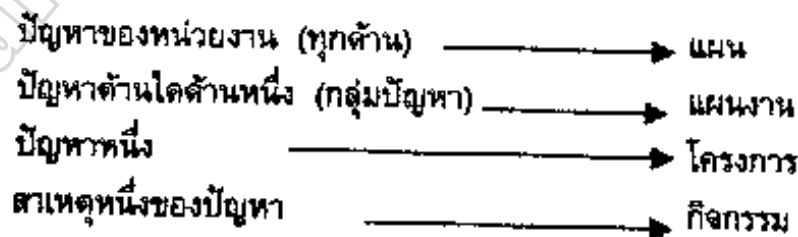
8. จัดทำรูปแบบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา และมอบให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้เป็นคู่มือการดำเนินงาน

ตัวโครง หรือส่วนประกอบของแผนปฏิบัติการประจำปี

ส่วนประกอบของแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา อาจมีความแตกต่างกันบ้างตามสภาพ และความต้องการแต่ละสถานศึกษา แต่จะทำให้แผนปฏิบัติการประจำปี มีความสมบูรณ์ สามารถใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ควรมีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2540 : 29)

1. ชื่อแผน ระบุชื่อแผน นิยมใช้ชื่อ "แผนปฏิบัติการ แผนพัฒนาสถานศึกษาประจำปี.....โรงเรียน....." (นิยมใช้ปีการศึกษา)
 2. คำนำ ระบุความเป็นมาของแผน และแนวทางการใช้แผน
 3. บทที่ 1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาของสถานศึกษา
 4. บทที่ 2 สรุปย่อ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชน และของสถานศึกษา (อาจใช้ตารางประกอบ) เป็นข้อ ๆ
 5. บทที่ 3 วัตถุประสงค์ นโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์การพัฒนาสรุปแยกเป็นส่วน ๆ หรืออาจใช้ตารางสรุปก็ได้
 6. บทที่ 4 แผนงาน /โครงการประจำปี มี 2 ส่วน คือ ตารางสรุป/โครงการ และรายการโครงการ ระบุโครงการต่าง ๆ ตามลำดับแผนงาน ฝ่าย หรือหมวดวิชา
 7. บทที่ 5 การประเมินแผน และโครงการ ระบุแผนการประเมินผลการดำเนินงานตามแผน แนวการประเมินโครงการ และการรายงานผลการประเมิน
 8. ภาคผนวก ปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี จัดทำรายละเอียดปฏิทินการปฏิบัติงานประจำปี แยกรายเดือน ผแนวกไว้ท้ายแผนให้สะดวกต่อการกำกับงาน
- การจัดทำโครงการ**

โครงการเป็นกลุ่มของกิจกรรมที่กำหนดดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหภายในเงื่อนไขเวลาที่กำหนดแน่นอน ปกติโครงการหนึ่ง ๆ จะกำหนดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งเพียงหนึ่งปัญหา ปัญหา แผนงาน โครงการ และกิจกรรม จึงกำหนดสัมพันธ์กัน ดังแผนภูมิ (กรมวิชาการ. 2540 : 32)

การกำหนดโครงการพัฒนาสถานศึกษา จึงควรกำหนดจากจำนวนปัญหาและเป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษาเป็นสำคัญ หากจัดระดับโครงการไม่เหมาะสม หรือไม่อาจมองเห็นภาพการทำงานได้ตลอดแนว การทำแผนครั้งนั้น ๆ ก็อาจจะไม่ชัดเจนพอ หรือเป็นแผน

ที่ด้วยคุณภาพ ดังนั้นก่อนการจัดทำโครงการจะต้องตรวจสอบให้มั่นใจก่อนว่า สิ่งที่กำลังจัดทำนั้นมีลักษณะเป็นโครงการหรือไม่ การเขียนโครงการนั้นมีหลายวิธี วิธีที่นิยมเขียนมี 2 วิธี คือ การเขียนโครงการแบบดั้งเดิม (Conventional Method) และแบบตารางเหตุผลสัมพันธ์ (Logical Framework) การเขียนโครงการแบบดั้งเดิมเป็นการกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติงานของโครงการ เพื่อให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รายละเอียดของโครงการมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2540 : 36)

1. ชื่อโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่า โครงการนั้นมีแนวทางการปฏิบัติงานอย่างไร และหวังผลตอบแทนในรูปใด ชื่อโครงการจะต้องกำหนดไว้ชัดเจน และสอดคล้องกับเนื้อหาของโครงการนั้น

2. หลักการและเหตุผล (บางแห่งใช้ความสำคัญและที่มาของโครงการ) เป็นการกำหนดที่มาของโครงการ หลักการ และเหตุผลความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการนั้น ผู้จัดทำโครงการจะต้องศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องทำโครงการ

3. วัตถุประสงค์ คือ สิ่งหรือผลงานที่ต้องทำให้เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ วัตถุประสงค์จึงเป็นสิ่งกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีลักษณะ "SMART" คือ

S = Sensible	เป็นไปได้
M = Measurable	วัดได้
A = Attainable	ระบุสิ่งที่ต้องการ
R = Reasonable	มีเหตุผล
T = Time	มีเงื่อนไขเวลาสำหรับการ

วัตถุประสงค์มีหลายระดับ วัตถุประสงค์ของโครงการเป็นวัตถุประสงค์ระดับกลาง คือ เป็นผลหลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมแล้ว ปกติโครงการหนึ่งจะมีวัตถุประสงค์หลักเพียงหนึ่งวัตถุประสงค์ แต่ในทางปฏิบัติอาจกำหนดวัตถุประสงค์รองควบคู่กันมากกว่าหนึ่งก็ได้

4. เป้าหมาย เป็นความต้องการที่ระบุในเชิงปริมาณ คุณภาพ หรือลักษณะเฉพาะ และมักกำกับด้วยเงื่อนไขเวลา การกำหนดเป้าหมายของโครงการจึงเป็นการแสดงถึงความต้องการที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการแต่ละเวลา

5. วิธีดำเนินการ หรือกิจกรรม เป็นขั้นตอน หรือรายละเอียดของกิจกรรมที่จะทำให้เกิดผลตามเป้าหมายของโครงการ กิจกรรมที่กำหนดควรครอบคลุมกับหน้าที่ระยะเวลาปฏิบัติ ขอบเขต และพื้นที่ปฏิบัติ นั่นคือ วิธีดำเนินการจะระบุว่าทำอะไร อย่างไร ใครเป็นคนทำ ทำที่ไหน และจะเสร็จเมื่อใด

6. ระยะเวลา และขั้นตอนการดำเนินการ เป็นการกำหนดช่วงเวลาของการดำเนินโครงการ ซึ่งต้องมีเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดที่แน่นอน ส่วนขั้นตอนเป็นการระบุกิจกรรมสำคัญ ช่วงเวลาที่ดำเนินกิจกรรมนั้น

7. ค่าใช้จ่าย และทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ กำหนดที่มาของค่าใช้จ่าย และรายการใช้จ่ายของโครงการรวมทั้งระบุทรัพยากรอื่น ทั้งคน วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในโครงการ การกำหนดและการใช้ทรัพยากรนี้จะต้องคำนึงถึงหลัก 4 ประการ คือ

Economy	= หลักประหยัด
Efficiency	= หลักประสิทธิภาพ
Effectiveness	= หลักประสิทธิผล
Equity	= หลักยุติธรรม

8. ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการระบุผลที่เกิดขึ้นจากโครงการซึ่งบรรลุวัตถุประสงค์ และผลที่เกิดขึ้นอื่น ๆ ที่สามารถแสดงได้ทั้งผลโดยตรง และผลกระทบจากโครงการ

9. การประเมิน และเงื่อนไขความสำเร็จ ระบุวิธีการประเมินผลโครงการ และเงื่อนไขความสำเร็จ ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าผลการประเมินเป็นอย่างไร ได้ผลเท่าไรจึงจะยอมรับได้ว่าการดำเนินโครงการนั้นสำเร็จ

10. ผู้รับผิดชอบโครงการ ระบุตำแหน่ง หรือชื่อของผู้รับผิดชอบโครงการ ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเขียนโครงการแบบดั้งเดิม

1. ถ้าเป็นโครงการเกี่ยวกับการประชุมสัมมนา หรืออบรม จะต้องแนบกำหนดการประชุมสัมมนา หรือตารางอบรมด้วยแล้วแต่กรณี

2. โครงการต้องมีรายละเอียดเพียงพอในการวิเคราะห์ประเมินโครงการ และพิจารณาอนุมัติโครงการ

3. โครงการจะมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าผนวกแผนกำกับโครงการไว้ในโครงการด้วย แผนกำกับโครงการเป็นการระบุขั้นตอน หรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ เวลาดำเนินการ และผู้รับผิดชอบ ซึ่งอาจจัดทำในลักษณะตารางกำหนดการทำงาน Gantt Chart หรือใช้เทคนิค PERT ในการทำแผนกำกับโครงการ

การดำเนินการตามแผน เป็นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ในขั้นนี้โรงเรียนควรดำเนินการสำคัญ 5 กิจกรรม คือ (กรมวิชาการ, 2544ง : 25)

1. สัมมนาเตรียมการ เป็นการประชุมครู อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงแผนระดมความคิดการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และเตรียมความพร้อมในการดำเนินการ

2. จัดทีมงาน ตั้งคณะทำงาน หรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมปฏิบัติ นิยมจัดแบบ Matrix จะช่วยให้สามารถระดมผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีความสามารถจากฝ่าย หรือหมวดวิชาอื่นที่มาช่วยดำเนินงาน การจัดแบบ Matrix นอกจากจะสามารถระดมผู้มีความสามารถจากทุกฝ่ายแล้ว ยังเป็นการประสานการดำเนินงานระหว่างฝ่าย และหมวดวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนด้วย

3. พัฒนาขีดความสามารถของทีมงาน ทั้งการเตรียมความพร้อมก่อนปฏิบัติ และการพัฒนาขีดความสามารถระหว่างปฏิบัติ ให้ทีมงานเข้าใจตลอดแนว ครอบคลุมในควมรับผิดชอบ ครอบคลุมขอบเขตความยืดหยุ่นของงาน และพัฒนาทักษะด้วยการทำงาน

4. จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน จัดทำในลักษณะ Work Instruction และองค์ประกอบอื่นที่จะเอื้อต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติใช้เป็นคู่มือการปฏิบัติ

5. อำนวยความสะดวกในการสนับสนุนปัจจัย เสริมแนวคิด และวิธีการปฏิบัติ สร้างขวัญและแรงจูงใจ และแก้ข้อขัดข้องจากการดำเนินการ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ

การนิเทศและติดตามผล

การนิเทศและติดตามผลเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน (Monitoring) และเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจงาน (Check) ของระบบคุณภาพ การกำกับงานเป็นการรวบรวมข้อมูล การปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ผลงานเป็นไปตามแผนในที่สุด การกำกับจึงมุ่งตอบคำถามดังนี้ (กรมวิชาการ, 2540 : 38)

1. การดำเนินงานได้รับทรัพยากรครบถ้วนหรือไม่
2. ได้ปฏิบัติตามแผน (แผนงาน แผนเงิน แผนคน และแผนเวลา) หรือไม่
3. ผลการปฏิบัติเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายหรือไม่

การนิเทศและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จัดเป็นการประเมินภายใน (Internal Control) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. กำหนดมาตรฐาน (Work Control)
2. กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการนิเทศ
3. กำหนดวิธีการและเครื่องมือ
4. ดำเนินการนิเทศตามแผน
5. ประมวลผล ปรับปรุง และแก้ไขการปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2539 : 40) ได้เสนอแนะข้อควรคำนึงในการนิเทศ และติดตามผล 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นการกำกับงานทั้งด้านปัจจัย กิจกรรม และผลการดำเนินงาน
2. ผู้บริหารหรือผู้ที่ผู้บริหารมอบหมายเท่านั้นเป็นผู้นิเทศติดตามผล
3. วัตถุประสงค์ วิธีการ และเครื่องมือเป็นที่รับรู้ร่วมกัน ทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน

ประเมิน

4. ผลการนิเทศติดตามต้องนำไปปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติอย่างทันที่
5. นิเทศติดตามตามกำหนด และต่อเนื่อง

การประเมินผลและรายงาน

การประเมินผลงาน เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน หรือโครงการ ตลอดจนพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานว่า เป็นไปตามแผนมากน้อยเพียงใด การประเมินผลงานเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะขาดมิได้ ในวงการบริหารงาน และวงจการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขอบข่ายการประเมินที่กว้างขวาง ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อนกว่า การกำกับงานดังกล่าวแล้ว ผลจากการประเมินจะนำไปใช้ในการปรับปรุงบริหารงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งการยกเลิก หรือปรับเปลี่ยนโครงการ และรายงานผลการดำเนินงาน ต่อผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้อง กรมวิชาการได้แบ่งประเภทการประเมินผลและรายงานออกเป็นหลายประเภท ขึ้นอยู่กับเกณฑ์การแบ่ง (กรมวิชาการ, 2540 : 41) คือ

การแบ่งโดยเกณฑ์ของลำดับเวลาดำเนินการเป็น 3 ประเภท

1. การประเมินก่อนการดำเนินการ เป็นการศึกษาศภาพความเป็นไปได้ของการดำเนินงานตามแผน ทั้งเพื่อการตัดสินใจดำเนินการ และประเมินความพร้อมในด้านปัจจัยก่อนดำเนินการ

2. การประเมินระหว่างดำเนินการ เป็นการประเมินความก้าวหน้าระหว่างดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงงาน และต้องประเมินควบคู่กับการดำเนินงาน

3. การประเมินหลังการดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อสรุปงานว่า เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ หรือเกณฑ์มากน้อยเพียงใด

การแบ่งโดยเกณฑ์ลักษณะการตัดสินใจ เป็น 2 ประเภท

1. การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เป็นการประเมินติดตามการดำเนินงาน และประเมินระหว่างดำเนินการ

2. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เป็นการประเมินเพื่อสรุปผลงาน ผลจากการประเมินจะเป็นข้อมูล ในการตัดสินใจการดำเนินงานช่วงต่อไป

การแบ่งโดยเกณฑ์ที่ถูประเมิน ในระบบคุณภาพการศึกษา อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบท หรือสภาพแวดล้อม (Context) ของการดำเนินงาน
2. การประเมินปัจจัยหรือตัวป้อน (Input) เช่นเกี่ยวกับการประเมินก่อนดำเนินการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process)

4. การประเมินผลผลิตหรือผลงาน (Output)

การแบ่งโดยเกณฑ์ผู้ประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1. การประเมินด้วยบุคคลภายใน หรือผู้ปฏิบัติงาน (Internal Evaluation) ประเมินได้ทั้งลักษณะ Formative และ Summative

2. การประเมินด้วยบุคคลภายนอก (External Evaluation)

สำหรับการประเมินในระบบคุณภาพการศึกษา แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ

1. QC (Quality Control) เป็นการตรวจสอบ และประเมินผลภายในเพื่อปรับปรุงงาน และสำหรับเตรียมรับการประเมินจากภายนอก จัดเป็นการประเมินตนเอง (Self Evaluation)

2. QA (Quality Auditing) เป็นการตรวจสอบจากภายนอก ตรวจสอบต่อเนื่องในระหว่างดำเนินการ

3. QA (Quality Assessment) เป็นการประเมินจากภายนอกเพื่อการรับรองคุณภาพ

การปรับปรุง และการพัฒนางาน

การปรับปรุงงานเป็นขั้นตอนสำคัญยิ่งของการบริหารระบบคุณภาพ เพราะเป็นขั้นตอนที่จะทำให้การดำเนินงานได้มาตรฐาน หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ การปรับปรุงงานจึงมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2540 : 47)

1. เพื่อรักษาเป้าหมายและมาตรฐานของงานให้มีคุณภาพตามที่กำหนดไว้
2. เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และปรับปรุงการดำเนินงาน

3. เพื่อพัฒนามาตรฐานหรือเป้าหมายของการดำเนินงานให้สูงขึ้น

การปรับปรุงงานของโรงเรียน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการประเมินผลงาน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลงาน
2. การกำหนดเป้าหมายการปรับปรุง
3. การดำเนินงานปรับปรุงตามเป้าหมาย
4. การตรวจสอบการปรับปรุงงาน

การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ โดยเฉพาะงานการจัดการศึกษา ต้องสร้างความยุติธรรม ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน มีความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ (สมเดช สีนสง, 2542 : 138) ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัย และเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดในความถูกต้องถึงงาม โดยบรรดาคณะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การได้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่นๆ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยบรรดาคณะให้คนไทยประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้น เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบสังคมให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ วัฏจักรสามัคคี เกื้อกูลกัน โดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม หลักความคุ้มค่า ทุกคนมีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนที่มีต่อประเทศชาติ บ้านเมืองและสังคมก็สงบสุข

การนำ ISO 9000 มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

ISO เป็นองค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ มีชื่อเต็มว่า International Organization for Standardization เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันระหว่างองค์กรอุตสาหกรรมนานาชาติ มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จุดประสงค์ขององค์การคือการพัฒนามาตรฐานอุตสาหกรรม โดยพัฒนาระบบคุณภาพ ที่สามารถใช้ได้กับธุรกิจทั่วโลก ISO ได้กำหนดมาตรฐานของระบบคุณภาพไว้หลายด้าน เช่น ISO 9000 เป็นมาตรฐานระบบ

บริหารงานคุณภาพ ISO 14000 เป็นมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 18000 เป็นมาตรฐานด้านชีวอนามัย เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 65) ซึ่งมาตรฐานเหล่านี้เป็นมาตรฐานสำหรับระบบ องค์กรใดได้รับการรับรอง ISO ในเรื่องใดก็หมายความว่าระบบในเรื่องนั้นได้รับการรับรองมีใช้คุณภาพสินค้า แต่เชื่อว่ากระบวนการเหล่านั้นมีคุณภาพ สินค้าที่มีคุณภาพดีก็จะตามมา

การนำระบบคุณภาพ ISO 9000 มาใช้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นเรื่องใหม่ที่บุคลากรในวงการศึกษไทย โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งทั่วประเทศ ยังไม่ได้นำระบบคุณภาพ ISO 9000 มาใช้ในสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรในสถานศึกษา ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ และไม่ทราบว่า จะปฏิบัติอย่างไรในการเข้าสู่ระบบคุณภาพ ISO 9000

สถาบันการศึกษาในต่างประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มาก ได้นำเอาระบบคุณภาพ ISO 9000 มาใช้ในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าการจัดการศึกษาเป็นการบริการลูกค้า คือ ผู้ปกครอง และนักเรียนที่มาเข้าเรียนในสถานศึกษา จะต้องได้รับความมั่นใจในคุณภาพของสถานศึกษา จึงต้องบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลที่กำหนด สำหรับประเทศไทยต้องนำระบบคุณภาพ ISO 9000 มาใช้ในสถานศึกษา เพราะจะได้สอดคล้องกับนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สมเด็จ สีสง. 2542 : 138) ซึ่งได้ระบุถึงคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษาว่าจะต้องได้รับการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และมีการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย ซึ่ง ISO 9000 มีเนื้อหาหลายส่วน ดังนี้

1. ISO 9000 เป็นแนวทางในการเลือกข้อกำหนด และกรอบการเลือกและใช้มาตรฐาน
2. ISO 9001 เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพ ซึ่งกำกับดูแลตั้งแต่การออกแบบ การพัฒนาการผลิต การติดตั้ง และการบริการ
3. ISO 9002 เป็นมาตรฐานซึ่งกำกับดูแลเฉพาะการผลิต การติดตั้ง และการบริการ
4. ISO 9003 เป็นมาตรฐานระบบคุณภาพ ซึ่งกำกับดูแลเรื่อง การตรวจ และการทดสอบขั้นสุดท้าย
5. ISO 9004 เป็นแนวทางในการบริหารงานคุณภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการในระบบคุณภาพ

จะเห็นได้ว่ามาตรฐานระบบบริหารคุณภาพที่ใช้ในการรับรองนั้นมีด้วยกัน 3 มาตรฐาน คือ ISO 9001, ISO 9002, ISO 9003 หน่วยงาน องค์กร และสถาบันการศึกษาต่างๆ ต้องการจะขอรับรองคุณภาพ จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ปัจจุบันเป็นสถาบันรับรองมาตรฐานไอเอสโอ (สรอ.) เป็นผู้รับผิดชอบ ก็จะต้องดำเนินการตาม

มาตรฐานระบบคุณภาพ ISO 9000 ตามข้อกำหนด 20 ข้อ เมื่อดำเนินการตามข้อกำหนดแล้วสามารถขอการรับรองคุณภาพได้ ซึ่งในส่วนของสถาบันการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะขอรับรองคุณภาพมาตรฐานได้เพียง ISO 9002 เท่านั้น เพราะสถานศึกษารับผิดชอบแต่เพียงการจัดการสอนทั้งกระบวนการ โดยมีกรมวิชาการเป็นผู้ออกแบบและพัฒนาหลักสูตรจากส่วนกลาง

การเข้าสู่ระบบคุณภาพ ISO 9000 มีวิธีการดำเนินการเข้าสู่ระบบคุณภาพ ISO 9000 ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเตรียมการเข้าสู่ระบบคุณภาพ ISO 9000 ควรเริ่มต้นด้วยผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูในสถานศึกษา จะต้องศึกษาทำความเข้าใจตรงกัน และทุกคนต้องช่วยกันร่วมมือในการดำเนินการ ISO 9000 โดยเฉพาะผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ ผู้ให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์งานที่ปฏิบัติและวางรูปแบบคุณภาพ การเข้าสู่ระบบคุณภาพ ISO 9000 ในระยะที่ 2 เป็นการศึกษาลักษณะที่ปฏิบัติในสถานศึกษาทุกงาน นำมาวิเคราะห์ตั้งแต่การรับเด็กเข้ามาสู่สถานศึกษาจนจบการศึกษาจากสถานศึกษาว่า มีงานที่จะปฏิบัติอะไรบ้าง และนำมากำหนดเป็นรูปแบบกระบวนการบริหารงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพ ISO 9002 โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ระยะที่ 3 การจัดทำคู่มือคุณภาพ ขั้นตอนการทำงาน และการควบคุมเอกสาร การดำเนินงานระยะที่ 3 นี้เป็นการนำรูปแบบกระบวนการบริหารงานตามมาตรฐานคุณภาพ ISO 9002 ที่ได้จากการวิเคราะห์งานในระยะที่ 2 มาจัดทำคู่มือคุณภาพ (Quality Manual) คู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Procedure Manual) เอกสารวิธีการทำงาน (Work Instruction) และเอกสารสนับสนุน (Supporting Document) เพื่อนำไปใช้งาน และจัดให้มีการควบคุมเอกสารด้วย

ระยะที่ 4 การนำระบบคุณภาพไปปฏิบัติ และการปรับปรุงแก้ไข เป็นการนำเอกสารคู่มือคุณภาพ คู่มือขั้นตอนการปฏิบัติงาน และเอกสารวิธีการทำงานต่างๆ ที่ได้จัดทำในระยะที่ 3 นำไปปฏิบัติจริง และดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 5 การขอการรับรอง ระบบคุณภาพ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการดำเนินงาน โดยขอการรับรองระบบคุณภาพมาตรฐานจากสถาบันรับรองมาตรฐาน (สรอ.) ซึ่งจะมีคณะกรรมการจากสถาบันมาตรฐาน และประเมินโดยตรวจสอบจากเอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเป็นประการสำคัญ ซึ่งหากสถานศึกษาผ่านการประเมินก็จะได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน ISO 9002

ผลดีของสถานศึกษาที่เข้าสู่ระบบบริหารคุณภาพ ISO 9002

1. เป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง
ของนักเรียน และชุมชน
2. สถานศึกษาที่ยังไม่มีระบบปฏิบัติงาน จะทำให้มีการเริ่มต้นได้อย่าง
ถูกต้อง
3. สถานศึกษาที่เป็นระบบอยู่แล้ว จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบให้
เข้าสู่มาตรฐานสากล
4. งานของสถานศึกษาเป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ ชัด
เจน หน่วยงานมีคุณภาพมากขึ้น
5. สร้างความมั่นใจในคุณภาพของสถานศึกษาให้แก่ผู้ปกครองนักเรียน
และชุมชน
6. มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
7. สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) มีผู้ให้ความหมายไว้มาก
มายทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยแสดงออกทางด้านความคิดและประสบการณ์ของแต่ละ
คน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า
ประกันคุณภาพและศึกษาไว้ดังนี้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2539 : 499, 189, 784)

ประกัน หมายถึง การรับรองว่าจะรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น รับรองว่า
จะมีหรือไม่มีเหตุการณ์นั้นๆ

ศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝนและอบรม

คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำของบุคคลหรือสิ่งของ

อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ (2539 : 115) ได้ให้ความหมายของการประกัน
คุณภาพ คือ โครงการของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันในอันที่จะบำรุงรักษา ดำเนินการ และปรับ
ปรุงคุณภาพเป็นขบวนการภายใน โดยความเห็นชอบของเหล่าอาจารย์ หรือเป็นแนวนโยบาย
โครงการและการปฏิบัติ ดำเนินไปเพื่อ

1. ให้การปฏิบัติการกิจได้มาตรฐานระดับสูง หรือมาตรฐานสากล
2. เลือก คัดสรรจุด หรือหน่วยงานที่เป็นปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไข
3. บันทึกความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลป้อนกลับ

(Feedback) และการประเมินตนเอง (Self – evaluation)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ (2541ก : 2) ได้ให้ความ
หมายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบการสร้างเชื่อมั่นให้กับชุมชนหรือ

สังคมว่า สถานศึกษาได้รับการพัฒนาถึงเกณฑ์มาตรฐาน สามารถจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนที่จบการศึกษาแล้วมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้

เกษมา รววรรณ ณ อุทยาน (2541 : 18) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบการประกันคุณภาพที่เกิดขึ้นในงานจัดการประถมศึกษาเพื่อให้มั่นใจได้ว่าการจัดการศึกษาจะบรรลุจุดหมายสำคัญ คือผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อย่างน้อยในระดับพื้นฐานที่เด็กไทยทุกคนพึงได้รับ และมีโอกาสพัฒนาไปจนเต็มศักยภาพของแต่ละคน

สงบ ลักษณะ (2541 : 2) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพไว้ว่า คือ การวางแผน และการปฏิบัติของหน่วยผลิตที่มุ่งจะผลิตสิ่งที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้ผลผลิต ดังนั้น การประกันคุณภาพทางการศึกษาจึงเป็นกระบวนการวางแผน และกระบวนการจัดการของผู้ที่รับผิดชอบจัดการศึกษา ที่จะรับประกันให้สังคมเชื่อมั่นว่าจะพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และตรงกับความมุ่งหวังของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) ได้ให้ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาว่า หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินงานกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการและการดำเนินงานกิจกรรมตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา กำหนดไว้เป็น 3 ข้อคือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 3)

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้จังหวัด และสถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. สถานศึกษาต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน และผู้ปกครอง ต่อมาตรฐานที่กำหนด และต่อผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

กระบวนการดำเนินงานที่เป็นกลไกสำคัญของประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541ก : 3)

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติ ที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย
 - 1.1 การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต บัณฑิต และกระบวนการ
 - 1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา คีศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารทางการศึกษา และสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. การตรวจสอบ และการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงการศึกษา ประกอบด้วย
 - 2.1 การประเมินความก้าวหน้าของสถานศึกษา และการจัดทำรายงานของสถานศึกษาต่อประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นการติดตาม และตรวจสอบของสถานศึกษา
 - 2.2 การติดตาม และการตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3 มาตรการปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. การประเมินคุณภาพการศึกษา คือ กระบวนการ หรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย
 - 3.1 การทบทวนคุณภาพของโรงเรียน
 - 3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาในภาพรวม หรือ การประเมินคุณภาพการศึกษา
 - 3.3 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม หรือ การประเมินคุณภาพการศึกษา

กล่าวโดยสรุปการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งการประกันคุณภาพการศึกษามีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานของการ "ป้องกัน" ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

มาตรฐานการศึกษา

ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

มาตรฐาน (Standard) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541ก :1) ให้ความหมายว่า คือ สภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นสภาพ ปัจจัย วิธีดำเนินงาน หรือผลผลิตที่มีคุณภาพ

มาตรฐานการศึกษา (Education Standard) สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2543 : 5) ได้ให้ความหมาย คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐาน ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับการ ส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการสนองเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกัน คุณภาพการศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการประกันคุณภาพทั้ง ภายใน และภายนอกสถานศึกษา เพื่อดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรม พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติให้หน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อ สาธารณชน ให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายการศึกษา เกิดคุณภาพกับผู้เรียนและได้มาตรฐาน ตามที่กำหนด มาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดทำขึ้นให้สถานศึกษาที่ จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งดำเนินการมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นการพัฒนาด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตาม ศักยภาพและมีความสุข
2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นด้านกระบวนการ การบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนด คุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามระเบียบและหลักธรรม เบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและของส่วนรวม อย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย

ตัวบ่งชี้

1. เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติและผู้ใหญ่
2. รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองและเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น
3. มีความรู้และปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่เป็นปัญหาของสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ร่วมกิจกรรมในการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น

5. รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อ่อนนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

2. ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบและมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี – ข้อเสีย ความถูกต้อง – ผิด ระบุเหตุ – ผล ค้นหาคำตอบ เลือกวิธีและมีปฏิภาณในการแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างสันติและมีความถูกต้องเหมาะสม

3. มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์กลุ่มวิชาหมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา คอมพิวเตอร์ และวิชาเฉพาะสาขาสำหรับอาชีวศึกษา)

2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุ-ผล
2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนเห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะ และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

ตัวบ่งชี้

1. รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตน
2. มีความรู้ ความเข้าใจภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาของท้องถิ่น และนำมาใช้ประโยชน์ได้
3. ชื่นชมและสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของไทย

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนรู้จักตนเอง หักตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. รู้ถึงความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ข้อดี ข้อด้อยของตนเอง และพยายามปรับปรุงตนเอง
2. เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมและให้เกียรติผู้อื่น
3. รู้กาลเทศะในการใช้คำพูด กิริยามารยาทและการแต่งกาย
4. สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทาง คัดสินใจ และแก้ปัญหาของตนเองได้ (เฉพาะระดับมัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา)

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน สะท้อนรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง

3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็น และความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)

4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขภาพนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี
ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ขำเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อน และบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพและป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ

มาตรฐานที่ 11 ผู้เรียนปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา
ตัวบ่งชี้

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา
2. ไม่เสพสิ่งเสพติดและปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา และไม่แสวงหา

ผลประโยชน์

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
ตัวบ่งชี้

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร / โครงสร้างและการบริหารชัดเจน
2. มีปรัชญา แผนพัฒนา / ธรรมนูญสถานศึกษา แผนดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดของความสำเร็จ
3. มีการปฏิบัติตามแผน
4. มีการนิเทศ ติดตามผล ประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่าง

ต่อเนื่อง

ทันต่อการใช้งาน

5. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและ
6. มีการบันทึกและรายงานผลการประเมิน
7. มีการนำข้อมูล และผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจและปรับปรุง

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหาร และครูสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ในการร่วมกันจัดการศึกษา
 2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน
 3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
 4. ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา
- มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

1. จัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด เป็นระเบียบ ปลอดภัย
2. จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด ยาเสพติด และอบายมุข
3. จัดระบบสาธารณสุขปลอดภัยดี
4. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้ครู และบุคลากรอย่างเพียงพอและจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษาส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร/ครูตามความจำเป็นและเหมาะสม อย่างสม่ำเสมอ

ตัวบ่งชี้

1. จัดครูเข้าสอนตรงตามวิชาสาขาวิชา หรือความถนัด หรือความรู้ความสามารถ
2. ครูได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องที่ใช้สอนหรือปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง
3. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้

1. มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
2. มีการจัดแนวการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการผู้เรียนท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ให้สามารถเชื่อมโยงแก้ปัญหาท้องถิ่นได้และนำไปปฏิบัติได้จริง

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษাজัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสมกับ
ธรรมชาติของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์
คิดสังเคราะห์และคิดสร้างสรรค์
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหา
ความรู้แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์
ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้
เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนพัฒนาสุนทรียภาพ
อย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความ
รับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและ
ต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความ
กระตือรือร้นในการไปเรียน

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 19 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
2. ผู้บริหารมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์
3. ผู้บริหารมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินฉันทนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับ
อบายมุขสิ่งเสพติด

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำความสามารถในการบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของ

ผู้เกี่ยวข้อง

3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 21 ครูมีวิสัยทัศน์ของความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม
ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความเอื้ออาทร เข้าใจและเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างสม่ำเสมอ และเท่าเทียมกัน
2. ครูมีมนุษยสัมพันธ์ ควบคุมอารมณ์ได้ และรับฟังความคิดเห็น
ของผู้อื่น
3. ครูมีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา อุทิศตนให้กับการพัฒนา
ผู้เรียน
4. ครูวางตนเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติ
บุคลิกภาพ

5. ครูมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา
2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและ
กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและ
การนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 23 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ ทิศวิเคราะห์และสร้าง
องค์ความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีนิสัยรักในการแสวงหาความรู้และข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ
เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน
2. ครูมีความสามารถในการศึกษา วิจัย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียน
การสอน
3. ครูมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ได้

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครู

เพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด/ความเชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ
2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 26 สถานศึกษามีอาคาร สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตาม

เกณฑ์

ตัวบ่งชี้

1. มีอาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 27 ชุมชนผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา

พัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานและเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ชุมชนผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

2. ชุมชนผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

เจ้าของสถานศึกษา

จากการศึกษามาตรฐานการศึกษา จะเห็นได้ว่ามาตรฐานการศึกษามีความสำคัญและเป็นมาตรฐานหลักในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา ทั้งในส่วนของโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยภายในประเทศและงานวิจัยของต่างประเทศ เพื่อนำมาประกอบการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ในมาตรฐานที่ 13 ของมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาโรงเรียนแก่นนำ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการศึกษา เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

จรัส บุญเชื่อง (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทของโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านโนนทอง และโรงเรียนบ้านท่าสี่ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาความร่วมมือของประชาชนจากการประชุมผู้ปกครอง กรรมการศึกษา กรรมการหมู่บ้านและประชาชนอุปสรรคและปัญหาคือ ประชาชนไม่มีเวลาไปประชุมเพราะมีภารกิจมาก และสถานศึกษาไม่ได้ประชุมเสนอแผนงานให้ประชาชนทราบทุกครั้ง

ลัดดา เสนาะพิน (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ในการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน คือ การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย การวางแผนและประสานงาน ด้านกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ คือ กระบวนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน การติดต่อสื่อสารสองทาง การแก้ปัญหา การมีส่วนร่วม และการประชาสัมพันธ์ สำหรับเรื่องอื่นๆ ที่ได้พบเพิ่มเติม พบว่า คุณลักษณะส่วนตัวของผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จ สามารถสร้างศรัทธาได้อย่างแรงกล้า ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี บริการและช่วยเหลือชุมชน เป็นนักพัฒนา เป็นผู้มีความเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม ไปร่วมงานและพบปะกับชุมชนด้วยตนเอง ให้เกียรติยกย่องผู้นำชุมชน และปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย

ประวิทย์ เวียงเงิน (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยปัญหาการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกมาตรฐาน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแต่ละมาตรฐาน พบว่าแต่ละมาตรฐานมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางไปหาน้อย และเมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนก็พบว่า โดยรวมทุกมาตรฐานมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดต่างกันมีระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น รวมทุกมาตรฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีระดับปัญหามากกว่าขนาดใหญ่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการประเมินโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2538 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินมาตรฐานโรงเรียนในภาพรวมระดับประเทศ โรงเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.42 ได้ระดับคุณภาพในเกณฑ์ พอใช้ได้ (ระดับ 2) และมีโรงเรียนได้มาตรฐานจำนวนทั้งสิ้น 1,568 โรงเรียน เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญหลายประการ คือ การที่เงื่อนไข

การผ่านเกณฑ์มาตรฐานนั้นค่อนข้างสูง กล่าวคือ โรงเรียนที่ได้มาตรฐานจะต้องได้รับการประเมินไม่ต่ำกว่าระดับ 3 ในทุกตัวบ่งชี้ทุกมาตรฐาน ภารกิจใน 6 งานหลักของโรงเรียนที่ผ่านมาตรฐานมากที่สุด คือ งานกิจการนักเรียน ส่วนงานวิชาการผ่านมาตรฐานน้อยที่สุด ถ้าพิจารณาตามประเภทของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนผ่านมาตรฐานในแต่ละงานในอัตราที่ใกล้เคียงกัน และถ้าพิจารณาจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โรงเรียนประเภทที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จะผ่านมาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาามากที่สุด ส่วนโรงเรียนที่เปิดสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นผ่านมาตรฐานระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากที่สุด เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาด 7 ผ่านมาตรฐานระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดอื่น เป็นสัดส่วนลงมาตามลำดับ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผ่านมาตรฐานมากที่สุดในโรงเรียนขนาด 5 ระดับการศึกษาที่โรงเรียนผ่านมาตรฐานมากที่สุด คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รองลงมาคือ ระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษาตามลำดับ

2. ผลการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมการพัฒนางานตามความต้องการจำเป็นของโรงเรียน ตามลำดับความสำคัญ 5 ลำดับแรก คือ (1) การให้ความรู้แก่บุคลากรเรื่องหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรและแผนการสอน (2) การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก่อนประถมศึกษาและจัดให้มีเครื่องเล่นสนามครบตามเกณฑ์ (3) การให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น (4) การจัดหาเอกสารสิ่งพิมพ์ คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตร สื่อทุกกลุ่มประสบการณ์ที่ครูไม่สามารถผลิตเองได้ (5) การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่โรงเรียนพัฒนาขึ้น

จิรศักดิ์ อินทร์ช่วงโชติ (2538 : 91) ได้ทำการวิจัย การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 รวมทุกด้านตามขนาดโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษปฏิบัติได้มากกว่าขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ทองใส เทียบดอกไม้ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่น : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านหัวหนอง (สังขวิทยา) ผลการวิจัยพบว่า ผลงานดีเด่นของโรงเรียนส่วนมาก ได้แก่ ครูผู้สอนดีเด่นตามกลุ่มประสบการณ์และวิชาต่าง ๆ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและการนิเทศติดตามกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอของผู้บริหารและผู้ได้รับมอบหมาย

ประหยัด เมษะกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาระดับการปฏิบัติงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูวิชาการโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีขนาดต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูวิชาการมีทรรณะต่อการปฏิบัติงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ระดับปานกลาง 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาค่าต่ำคือ ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ด้านการจัดการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการจัดหาแหล่งความรู้และสนับสนุน

2. ครูวิชาการที่ผู้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีทรรณะต่อการปฏิบัติงานวิชาการตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 ไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

สมิคร เขาวงกต (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ รวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหาลดอยู่ในระดับน้อย และในแต่ละด้านก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียน พบว่าทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปัญหารวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางและในแต่ละด้านก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ยกเว้นโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาด้านธุรการและการเงินและอาคารสถานที่ อยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และในแต่ละด้านก็แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน ยกเว้น ด้านงานธุรการและการเงินและงานอาคารสถานที่ โรงเรียนขนาดต่างกันมีระดับปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ประจันต์ เขาทอง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัย การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ใช้กลุ่มตัวอย่าง 280 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร

โรงเรียนแตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2536 ไม่แตกต่างกัน และผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกันการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2536 ไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่ามาตรฐานที่ 5 มีระดับการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เกตุ วิเศษชุมพล (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาการปฏิบัติตามเกณฑ์ มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนโดยส่วนรวม และผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กมีปัญหาดังกล่าวโดยภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาเฉพาะด้าน การประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2. ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปัญหาการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2541 ในภาพรวมและรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาด้านโรงเรียนจัดกิจกรรมหลากหลายเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำเนียร ใจสำคัญ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านกระบวนการเรียนการสอน อยู่ใน ระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการบริหาร และด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา (นิเทศภายใน) และในโรงเรียนขนาดกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับปาน กลาง 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการบริหาร และด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา (นิเทศภายใน)

2. ระดับการปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ตามทัศนะ ของครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

3. เปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ตามทัศนะของครู อาจารย์ตามโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา (นิเทศภายใน) แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านกระบวนการบริหารและด้านกระบวนการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ผดุงศักดิ์ แสงสว่าง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ครู - อาจารย์โดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีการปฏิบัติตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายชั้นตอนทั้ง 8 ชั้นตอน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นครู - อาจารย์ในโรงเรียนขนาด 2 มีการปฏิบัติในขั้นตอนการจัดตั้งกรรมการสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการปฏิบัติเป็นรายชั้นอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากในแต่ละขั้นตอนเรียงตามลำดับ ดังนี้ ชั้นการปฏิบัติตามแผนและทำให้เกิดผลจริง ชั้นการประเมินและปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง ชั้นการประเมินความต้องการในการพัฒนา ชั้นการรายงานความก้าวหน้าต่อประชาชน และชั้นการสร้างแผนปรับปรุงสถานศึกษา

พิชुरย์ พิลาวัลย์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ.2537 : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนอนุบาลหนองคาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนอนุบาลหนองคายปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาทั้ง 8 มาตรฐาน 15 ตัวบ่งชี้ ได้ค่อนข้างดีมาก แต่ยังมีปัญหาที่ควรแก้ไขคือ การจัดประสบการณ์ตรงให้ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต้องการ ความสนใจ และความสามารถตามระดับพัฒนาการของเด็ก เนื่องจากเด็กมีจำนวนมาก และมีความแตกต่างกันในพื้นฐานทางบ้าน สถานที่เรียนควรแยกเป็นสัดส่วนต่างหาก เนื่องจากอยู่ในอาคารเดียวกันกับนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงสมควรที่ผู้บริหาร และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไขปัญหาต่อไป

วิบูลย์วรรณ หอมดวง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาดีเด่นรางวัลพระราชทาน : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านควน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาแต่งตั้ง

คณะกรรมการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบตามกลุ่มงาน สถานศึกษามีการวางแผนอย่างชัดเจนถูกต้อง เป็นระบบตามขั้นตอนกระบวนการ การบริหาร มีการประสานงานกับชุมชนทุกรูปแบบ และนำศักยภาพของชุมชนมาสนับสนุน การพัฒนาของสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการประเมินผลอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

วิบูลย์ จงจัดกลาง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติตามแนวทาง การดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกุศุดาคำ (ตงกฤษีคุรุราษฎร์สามัคคี) สำนักงาน การประถมศึกษากิ่งอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานองค์กรในท้องถิ่น ผู้บริหาร เน้นให้ความรู้ ความเข้าใจ ส่งบุคลากรให้เข้ารับการอบรม และสนับสนุนให้หน่วยงานองค์กรในท้องถิ่นเข้ามา ร่วมจัดการศึกษา

สุวิณี พรมวัง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาค้นพบว่า

1. ครูโดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดโรงเรียน มีสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา โดยส่วนรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียน มีสภาพการดำเนินงานด้านควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานอยู่ในระดับมาก
2. ครูโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งและขนาดโรงเรียน มีปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยส่วนรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
3. ครูที่มีสถานภาพตำแหน่งแตกต่างกัน และปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีสภาพการดำเนินการไม่แตกต่างกัน และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่งกับขนาดโรงเรียนต่อสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา
4. ครูที่มีสถานภาพตำแหน่งต่างกัน มีสภาพปัญหาการดำเนินงานโดยส่วนรวมและรายด้าน 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารมีปัญหาการดำเนินงานด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน มากกว่าครูวิชาการโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานเป็นรายด้าน 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการดำเนินงาน โดยส่วนรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน และการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการปฏิบัติงานมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานใน

โรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพตำแหน่งกับขนาดโรงเรียนต่อปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา

นพพรรษ์ เต็มทรัพย์ (2543 : 83-84) ได้วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้กำกับเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผู้บริหารมีเจตคติต่อการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับมากโดยเห็นด้วยที่จะมีการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบการประกันคุณภาพภายในและภายนอก โดยอยากให้มีการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การบริหารจัดการ รวมทั้งการกระจายอำนาจลงสู่สถานศึกษาโดยตรง เพื่อความคล่องตัวในการบริหารงาน ส่วนความต้องการในรูปแบบของการประกันคุณภาพศึกษานั้นยังไม่มีความชัดเจน

ไพบุตย์ วงษ์ศิริโชติ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพการดำเนินงานตามนโยบาย 4 ประกันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้าราชการครูโดยส่วนรวมและจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีความเห็นว่าคุณภาพการดำเนินงานตามนโยบาย 4 ประกันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับพอใจ คือ ด้านการประกันโอกาสทางการศึกษา ประสิทธิภาพการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับดี 1 ด้าน คือ ด้านการประกันความปลอดภัย

2. ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการดำเนินงานตามนโยบาย 4 ประกัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลของการวิจัยพบว่า

1. การจัดวางตัวบุคคล การสร้างความรู้ ความเข้าใจ การจัดทำมาตรฐานการศึกษา การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และการกำกับติดตามผล อยู่ในระดับพอใช้

2. การจัดทำธรรมเนียมสถานศึกษา การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี อยู่ในระดับดี

3. ระดับคุณภาพ ในภาพรวมทั้งจังหวัดอยู่ในระดับพอใช้

4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่ามีบุคลากรไม่เพียงพอ บุคลากรยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 (2543 : 13 – 28) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับคุณภาพการปฏิบัติงาน พบว่า ในเรื่องการจัดวางตัวบุคลากร และการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กลุ่มคุณภาพอยู่ในระดับดี มีจำนวนมากที่สุดในเรื่อง การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดทำขรรณวุฒิตานศึกษา การพัฒนาบุคลากร และการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก กลุ่มคุณภาพระดับพอใช้มีจำนวนมากที่สุดในเรื่องการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานและการกำกับติดตามการประเมินผล กลุ่มคุณภาพระดับปรับปรุงมีจำนวนมากที่สุดในเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า
 - 1.1 ด้านการจัดวางตัวบุคลากรในโรงเรียน พบว่า การจัดวางตัวบุคลากรได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 230 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 55.16 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 83 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 19.90 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 104 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 24.94 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จำนวน 4 จังหวัด ระดับปรับปรุง จำนวน 1 จังหวัด
 - 1.2 ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนัก ในเรื่อง การประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 153 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 36.69 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 172 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 41.25 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 92 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 22.06 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จำนวน 1 จังหวัด ระดับพอใช้ จำนวน 4 จังหวัด
 - 1.3 ด้านการจัดทำมาตรฐานการศึกษา พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 71 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 13.07 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 160 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 38.37 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 186 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 44.60 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ จำนวน 2 จังหวัด และระดับปรับปรุง จำนวน 3 จังหวัด
 - 1.4 ด้านการจัดทำขรรณวุฒิตานโรงเรียน พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 135 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 32.37 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 187 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 40.05 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 115 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 27.58 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จำนวน 2 จังหวัด ระดับพอใช้ จำนวน 2 จังหวัด และระดับปรับปรุง จำนวน 1 จังหวัด
 - 1.5 ด้านการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 195 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 46.76 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 145 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 34.77 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 77 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 18.47 และ

พบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จำนวน 4 จังหวัด ระดับปรับปรุงจำนวน 1 จังหวัด

1.6 ด้านการจัดทำมาตรฐานการศึกษา พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 82 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 19.66 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 135 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 32.37 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 200 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.96 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับปรับปรุงทั้ง 5 จังหวัด

1.7 ด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 164 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 39.33 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 176 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 42.21 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 77 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.47 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จำนวน 1 จังหวัด ระดับพอใช้ จำนวน 4 จังหวัด

1.8 ด้านการจัดตั้งอำนวยการตรวจสอบ พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 128 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 22.30 และพบว่าฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้จำนวน 4 จังหวัด ระดับปรับปรุง จำนวน 1 จังหวัด

1.9 ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล พบว่า ได้คุณภาพในระดับดี จำนวน 110 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 26.38 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 141 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 33.81 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 164 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 39.33 และพบว่า ฐานนิยม (Mode) ของการปฏิบัติอยู่ในระดับดี จำนวน 1 จังหวัด ระดับพอใช้ จำนวน 1 จังหวัด และระดับปรับปรุง จำนวน 1 จังหวัด

2. ปัญหา / อุปสรรค พบว่า ขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนงบประมาณ ความจำกัดในเวลาส่งผลต่อคุณภาพและความสำเร็จของงาน และส่งผลต่อความเข้าใจ และเจตคติของบุคลากร บุคลากรไม่มั่นใจในความรู้ ความเข้าใจของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษา ขาดการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3. ข้อค้นพบอื่น ๆ พบว่า มีจุดอ่อนในการดำเนินงาน คือ ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนบางส่วน ไม่เห็นความสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานล่าช้า และคำสั่งแต่งตั้งบทบาทหน้าที่ไม่ชัดเจน จัดวางตัว บุคลากรบางแห่งไม่เหมาะสม แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนไม่สอดคล้องกับขบวนการ สถานศึกษา ขาดการกำกับติดตามและประเมินผล และกิจกรรมเพื่อการประกันคุณภาพ การศึกษากระทบต่อเวลาในการเรียนการสอน

อำนาจ สุทธิคุณ (2543 : 97) ได้ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษา พบว่า บุคลากรโดยส่วนรวมจำแนกตามสถานภาพ เห็นว่าการดำเนินการประกันคุณภาพ

ของโรงเรียนประถมศึกษา โดยส่วนรวมในด้านผลผลิตมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ส่วนด้านการบริหารและด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับพอใช้

ประกิจ แฟมไซสง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินการและสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการและสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก คือด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน ส่วนอีก 2 ด้าน คือด้านการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียนในการตรวจสอบภายใน และด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน ดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
2. โรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำดังนี้ คือ ด้านควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน และด้านการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียนในการตรวจสอบภายในตามลำดับ
3. ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
4. ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
5. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลาง มีความคิดเห็นด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดเล็ก มีความคิดเห็นด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษาในการกำหนดมาตรฐานโรงเรียน และด้านตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียนในการตรวจสอบภายใน ไม่แตกต่างกัน

6. ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่าครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลาง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 3 ด้าน ส่วนครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดกลางกับขนาดเล็ก มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการดำเนินการตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา มีความแตกต่างกันในทางปฏิบัติ ทั้งขนาดของสถานศึกษา และสถานภาพของผู้ปฏิบัติ ในส่วนของขนาดสถานศึกษาแล้ว จะเห็นว่าสภาพการปฏิบัติงานของสถานศึกษาขนาดใหญ่โดยรวม จะดำเนินการได้ดีกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก เนื่องจากสถานศึกษาขนาดใหญ่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ มากกว่า และในทางตรงกันข้าม สถานศึกษาขนาดใหญ่ก็พบปัญหามากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็กมากเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการพัฒนามาตรฐาน การนิเทศภายใน การเรียนการสอน เป็นต้น

ในส่วนของสถานภาพตำแหน่งจะเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีสภาพการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานมากกว่าครูผู้สอนโดยรวมทั้งหมด ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีสภาพการดำเนินงานและสภาพปัญหาการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ส่วนมากการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และประสบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารการศึกษา ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาต่อไป จึงได้จัดทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามบงชี้ในมาตรฐานที่ 13 ของมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษาโรงเรียนแกนนำ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อจะให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่าได้ดำเนินการพัฒนามาตรฐานการศึกษาอยู่ในสภาพใด และประสบปัญหาอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำมาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข และเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ เพื่อจะได้นำไปพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้มีดังนี้ เช่น

ดริสคอลล (Driscoll, 1994 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้และทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาต่อบทบาทของความเป็นผู้นำในการสร้างฐานความเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่มีบทบาทต่อความสำเร็จในด้านการเรียนของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ต้องได้รับ

การยอมรับจากครู โดยเฉพาะวิทยาลัยเทคนิค และเป้าหมายของสถานศึกษา รวมทั้งการสร้างบรรยากาศในสถานศึกษา

เคลย์คอมบ์ (Claycomb. 1995 : 1591 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาท การตัดสินใจของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตการศึกษาแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า แม้ว่านโยบายจะมุ่งให้อำนาจ การตัดสินใจเป็นของผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ครูและตัวแทนของฝ่ายปกครองก็ตาม แต่อำนาจ การตัดสินใจยังคงอยู่ที่นักการศึกษาเช่นเดิม โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับด้านการเรียนการสอน สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาฝ่ายปกครองนักเรียนนั้น มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ เฉพาะในบางเรื่อง

มิฟซัด (Mirsud. 1996 : 1055 – A) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการปฏิรูปการศึกษา : เปรียบเทียบวิธีการจากมอสคัว และไอร์แลนด์เหนือ มุมมองของอาจารย์ใหญ่ เพื่อศึกษาและ พัฒนาเครื่องมือการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ที่จะช่วยครูใหญ่อาจารย์ใหญ่ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ ของตนให้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากการศึกษาประวัติศาสตร์และ สังคมวิทยาของมอสคัวและไอร์แลนด์เหนือ ผลการวิจัยพบว่า การปฏิรูปการศึกษาที่ถูกกำหนด บังคับใช้มาจากส่วนกลางนั้นเป็นการที่หนักหน่วงสำหรับครูใหญ่ – อาจารย์ใหญ่ในการชี้แจงให้ ชุมชนเข้าใจมาตรการต่างๆ ของสถานศึกษา ตลอดจนไม่ได้คำนึงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนั้นการนำเอาข้อมูลดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติเป็นเสมือนกระจก ละท่อนถึงมุมมองหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา

สปริง (Spring. 1998 : 156) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินความเข้าใจรับรู้ถึง คุณภาพของโรงเรียนระบบจอห์นสันในชนบท จุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ถึงความแตกต่างในการ เข้าใจรับรู้ในคุณภาพของโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐาน 7 ประการ คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านข้อ มูล ด้านการวางแผน ด้านความคิดเห็น ด้านคุณภาพของกระบวนการ ด้านผลของคุณภาพ และ ด้านผลของบริการ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์บุคลากรและผู้เรียน ผลของการศึกษาพบว่า ความคิดเห็น ของบุคลากรและผู้เรียนเกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐาน 7 ประการ มีความเข้าใจและรับรู้ต่างกัน

อับราม (Abrams. 1996 : 86) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การประกันคุณภาพโรงเรียน ของครูใหญ่ พบว่า กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน โรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยการกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยจัดให้มี การควบคุมกำกับ ติดตาม และการนิเทศการเรียนการสอน จะส่งผลถึงการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนโดยตรง

รีด (Reed. 1997 : 50) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการพิจารณาทางเลือกและ ระบบเครื่องชี้ความเป็นเลิศทางวิชาการสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐเท็กซัส จุด ประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ ตัวบ่งชี้และการตรวจสอบเกณฑ์ที่ถูกต้อง แม่นยำ สะท้อนถึงผล กระทบต่อโรงเรียนมัธยมศึกษา และเชื่อถือจากการพิจารณาแนวคิด จนกระทั่งปี 1995 โรงเรียน

มัธยมศึกษาในรัฐเท็กซัสยึดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับการพิจารณาความตั้งใจ จำนวนการทดสอบ และคะแนนของนักเรียนในการประเมินทักษะทางวิชาการ (TAAS) ในปี 1994 กรรมการการศึกษาในรัฐเท็กซัสอนุญาตให้โรงเรียนบ่งชี้ทางเลือกสำหรับการวัดผลและผลกระทบของโรงเรียน ผู้มีส่วนร่วมได้จัดทำขึ้นในปี 1994 - 1995 เป็นพื้นฐาน และจัดทำขึ้นในปี 1995 - 1996 มีจุดมุ่งหมายเพื่อโรงเรียนของพวกเขา

สมมุติฐานของการศึกษาอยู่ข้างล่างนี้เป็นเกณฑ์ เคยใช้ประเมินผลกระทบของโรงเรียนในเท็กซัส แสดงความสัมพันธ์กับเกณฑ์มาตรฐานที่เที่ยงตรง และเชื่อถือของการวัดผลกระทบขององค์กร ในรูปแบบของ Talcott Parson (1960) มี 4 เกณฑ์ คือ การปรับตัว การบูรณาการ ระยะเวลาของบุคลากร และการบรรลุจุดมุ่งหมาย

การเลือกมาตรฐานและเกณฑ์ที่ได้รับการประเมิน โดยใช้การวิเคราะห์สถิติของกรรมาชนข้อมูลของ 67 โรงเรียน จาก 239 โรงเรียน ซึ่งกระทำในรัฐเท็กซัส ระหว่างปีการศึกษา 1994-1995 และ 1995-1996 ความสัมพันธ์กันดำเนินอยู่ระหว่างปี 1994-1995 เป็นพื้นฐานของเกณฑ์ที่กำหนด กับเกณฑ์มาตรฐาน ความสัมพันธ์อื่นที่ดำเนินอยู่ระหว่างสองส่วนของสถิติปี 1995-1996 และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลปี 1994-1995 ทั้งหมด และข้อมูลปี 1995-1996 ทั้งหมด

ทางเลือกของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของปี 1994-1995 ถึง 1995-1996 บ่งชี้ว่า เอกสารโรงเรียนที่ศึกษาเพิ่มจำนวนความเชื่อถือที่ได้มา หรือการทดสอบ GED ผ่าน ท่ามกลางนักเรียนของพวกเขา การวัดผลมาตรฐานสัมฤทธิ์ทางวิชาการบ่งชี้ว่าจำนวนนักเรียนที่สอบ TAAS ผ่านเพิ่มขึ้น ทั้งๆ ที่ทั้งหมดนี้ปรับปรุงในทั้งสองทางเลือก และเกณฑ์มาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานและการเลือกของการวัดผลของผลกระทบ สามารถพบการพิสูจน์สมมุติฐานของการศึกษานี้

โบบอสกี (Bobosky, 1998 : 1406) ได้วิจัยเรื่อง เนื้อหาสาระของเกณฑ์ความเข้าใจของการมีส่วนร่วมในวงการศึกษาและธุรกิจ ต่อผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละส่วนในมลรัฐของอิลลินอยส์ การแสดงความคิดเห็นของงานวิจัยนี้ ประเมินสาระของเกณฑ์ความเข้าใจของการมีส่วนร่วมในวงการศึกษา เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของแต่ละส่วนในมลรัฐของอิลลินอยส์ ทั้งนักการศึกษาและนักธุรกิจได้รับการประเมินในการศึกษานี้ โดยวิธีสำรวจว่าได้รับการแบ่งเป็น 7 ส่วนอย่างสัมพันธ์กัน

การวิเคราะห์แบบทดสอบที่เปลี่ยนไป ได้รับการนำไปกำหนดแม้ว่าจะมีการแสดงความแตกต่างในความเข้าใจสาระของเกณฑ์ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน โดยหุ้นส่วนอาชีพ การศึกษาและธุรกิจ การวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ว่า ทั้งอาชีพนักการศึกษาและธุรกิจหุ้นส่วน การศึกษา มีส่วนสำคัญสำหรับผู้จัดการ ผู้บริหารโรงเรียน เจ้าของธุรกิจ และหัวหน้าสำนักงานที่มีส่วนช่วยเหลือหุ้นส่วน และให้การสนับสนุนการริเริ่มของหุ้นส่วน

การค้นพบอื่นๆ บ่งชี้ว่าทั้งอาชีพนักการศึกษาและนักธุรกิจ เห็นด้วยว่าสาระ
 เกณฑ์อื่น ๆ มีความสำคัญต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วม และอำนาจของผู้มีส่วนร่วม ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า
 นักการศึกษาและนักธุรกิจที่มีส่วนร่วมเห็นด้วยกับการเป็นหุ้นส่วนที่คุ้มค่า เวลา และ
 เกี่ยวข้องกับกำลังความคิด พวกเขาเห็นด้วยว่า จิตสำนึกของการเป็นบริษัทจะต้องมั่นคงสำหรับ
 หุ้นส่วนที่ประสบความสำเร็จ ต่อไปให้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีส่วนร่วมที่ได้ค้นพบ หน้าที่
 ในการเขียนจุดประสงค์ จุดมุ่งหมาย เหมือนกับการเขียนแผนสำหรับกิจกรรม คณะกรรมการให้
 คำปรึกษา ความเห็นของผู้เข้าร่วม และกระบวนการประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูลของ
 การสำรวจคำถามแบบปลายเปิด บ่งชี้ว่า หุ้นส่วนอาชีพทั้งหมดต้องเน้นความสำคัญของการมี
 ส่วนร่วมที่จะบอกนักการศึกษาว่า พวกเขาคาดหวังอะไรในสถาบันที่ทำงานปัจจุบัน ทั้งนักธุรกิจ
 และนักการศึกษาเชื่อว่า ผู้มีส่วนร่วมสามารถทำงานโดยได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น พวกเขาเห็นว่า
 มีความสำคัญต่อการสื่อสารของผู้มีส่วนร่วมต่อชุมชน และเป็นความต้องการของผู้ปกครอง
 ต่อการมีส่วนเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนร่วม

การศึกษานี้พบว่าการมีส่วนร่วมระยะแรกเป็นเจตนาที่มีความสำคัญในทาง
 บวกต่อชุมชนระหว่างโรงเรียนและผู้นำชุมชน การจัดตั้งรูปแบบความสัมพันธ์บนพื้นฐานของ
 การปฏิรูปโรงเรียนใหม่ การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยเพิ่มจำนวนผู้รับผิดชอบส่วนบุคคล
 สำหรับการศึกษาของเยาวชนในชุมชน

ทัฟ (Taff. 1998 : 105) ได้ทำการวิจัยความเข้าใจของครูที่เกี่ยวกับบทบาท
 พฤติกรรมของผู้บริหาร และความสำเร็จของโรงเรียน โดยศึกษาเพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์
 ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน จากครู 536 คน ใน 25 โรงเรียน เป็นครูที่สอนเต็มเวลา
 ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา พบว่า บทบาท พฤติกรรมของ
 ผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อการประสบความสำเร็จของโรงเรียน

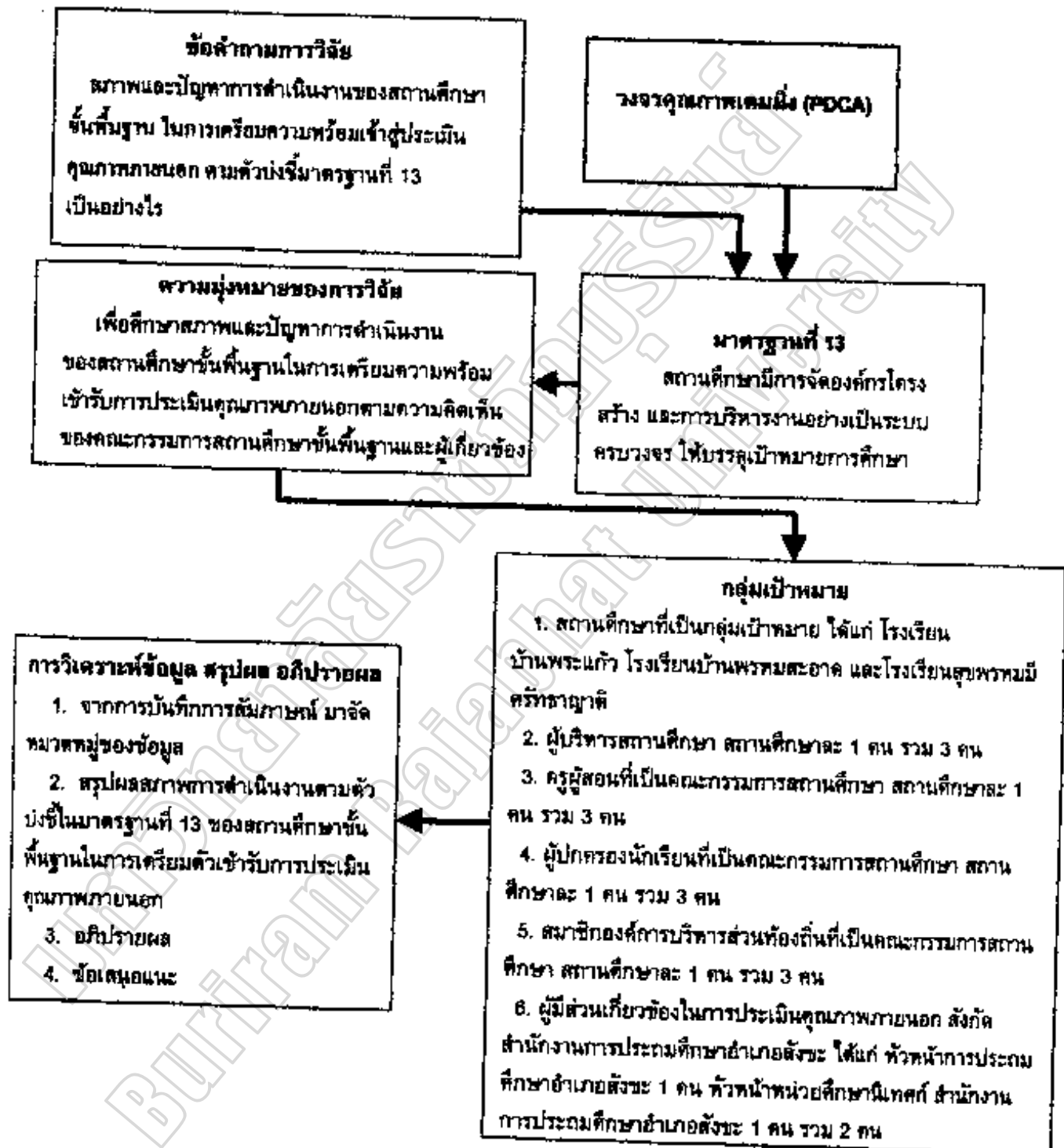
นิวโบ (Newby. 1998 : 89) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร
 (TQM) ในโรงเรียนประถมศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลจากการ
 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณภาพของโรงเรียนประถมศึกษา ที่ใช้ระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์
 กร และโรงเรียนที่ไม่ใช่ โดยสำรวจจากโรงเรียนที่ใช้ จำนวน 4 โรงเรียน และโรงเรียนที่ไม่ใช่
 จำนวน 4 โรงเรียนผลการศึกษาพบว่า บุคลากรในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท มีความรับผิดชอบ
 ต่องานในหน้าที่แตกต่างกัน โรงเรียนมีคุณภาพแตกต่างกัน โรงเรียนที่ใช้ระบบบริหารคุณภาพ
 ทั้งองค์กร (TQM) จะบริหารงานตามความต้องการ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และ
 นักเรียน บุคลากรทุกฝ่ายมีความร่วมมือกัน จึงทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยของต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า
 การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กระบวนการประกัน
 คุณภาพการศึกษา โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง สถานศึกษาที่ไม่ใช้กระบวนการ
 ประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรในสถานศึกษาจะมีความรับผิดชอบต่องานน้อยและมีความ

คิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ส่วนสถานศึกษาที่ใช้กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา จะบริหารงานตามความต้องการ ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน บุคลากรทุกฝ่ายให้ความร่วมมือดี จึงทำให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

กรอบความคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 3 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย